

TUDÓSÍTVÁNY

A

KEGYES TANÍTÓREND

KECSKEMÉTI

FŐGYMNASIUMÁRÓL

AZ

1873/4-ki TANÉV VÉGÉN.

KECSKEMÉTEN,
NYOMATOTT TÓTH LÁSZLÓNÁL.

1874.

T A R T A L O M.

- I. A föld nagy szárazulatainak összehasonlítása.
- II. Értesítés a tanintézetéről.
- III. Vallásügy.
- IV. Segély- és ösztöndíjak.
- V. Tanodai segédszerek és szerelvények.
- VI. Az 1873. évben kitűzött pályakérdések.
- VII. A tananyag beosztása az 1873/4-ik tanévben.
- VIII. A tanév folytán kidolgozott feladványok.
- IX. Tanári kar.
- X. Érdemsorozati jegyek.
- XI. Az érdemsorozatban előforduló rövidítések jelentménye.
- XII. A főgymnasiumi ifjúságnak érdemszerinti sorozata.
- XIII. Statistikai kimutatás.
- XIV. Figyelmeztetés.

A föld nagy szárazulatainak összehasonlítása.

(Földrajzi értekezés.)

Opposita juxta se po-
sita magis elucescunt.

Müller Miksa nyelvészeti felolvasásainak elsejében azt mondja, hogy minden természettudománynak három fejlődési fokon kell keresztül mennie; az első fokot tapasztalatinak, a másodikat osztályzónak, a harmadikat végre elméletinek nevezi. Minden természettudomány szerinte a fejlődés első fokán csak adatokat gyűjt, a másodikon pedig a gyűjtött adatokat összehasonlítja és osztályozza. — „Sok tudomány, úgymond, mikor ezen az osztályzó fokon halad át, az „összehasonlító“ nevet veszi föl.“ — Ha a földrajzot, mit kétségtelenül tennünk szabad, a természettudományok közé számítjuk és mai állásában megvizsgáljuk, azon meggyőződésre fogunk jutni, hogy a földrajz, mely Strabotól Humboldt- és Ritter Károlyig pusztá adathalmaz volt, e két nagy szellem által az összehasonlítás fokára emeltetett. A külföldön e téren megjelenő munkák nagy része az „összehasonlító“ jelzőjével bővült címet viseli homlokán, sőt még az ezen címet nélkülözők sem tagadhatják meg egészen a földrajzi tudománynak ezen összehasonlító jellegét, mivel ha tárgyukat kellőleg megvilágítani kívánják, az összehasonlítás módszeréhez kell folyamodniok.

A nyelvész a különböző nyelvekben előforduló töket és azok viszonyítását vizsgálja, hogy a nyelveket osztályozhassa és csoportosíthassa; a növény- és állatbuvár egymás mellé állítja az egyedeket, hogy belőlök osztályokat alakíthasson; a boncoló a különböző állati testekben előforduló szerveket kutatja, hogy az összetartozókat egy osztály alá foglalja, egymáshoz fűzze és így lassan a létezők fokozatos láncolatát kifejtse: a földrajzár végre a földet, közös hazánkat, „eme élő, fejlődő és tökéletesedő szervezetet“ teszi kutatásainak tárgyává, hogy annak egyes szárazulatait egymás mellé állítsa és egymással összehasonlítsa, hogy ezen uton a hasonlatokat és ellentéteket kifürkészsze és kinyomozza azon okokat, melyek az egyes szárazulatok ruházatának, a növényzetnek, az ebben lakó állatországnak és földünk lelkének, az öntudatosan fejlődő embernek jelen elterjedését és állapotát létesíték.

E soroknak nem lehet feladata az említett célt elérni, hanem mindössze csak az e cél felé tartó kutatások eredményét dióhéjban reproducálni.

Hogy ezt eszközölhessük, egymás mellé állítjuk mindenek előtt a két félgömbön elterülő nagy szárazulatokat, azután pedig a kevésbé ismert és csekélyebb fontosságú Auszália mellőztével egybe hasonlítjuk az egyes földrészeket és pedig azoknak alakját, domborzatát, vízrajzi viszonyait, éghajlatát, növényzetét, állatvilágát és emberi lakosait.

I.

A Ferro szigetén áthaladó első déllő által két felé osztott félgömb keleti felén az ó-, nyugati felén pedig az újvilág terül el. Mindkét szárazulatnak nagyobb tömegei az északi sark köré csoportosulnak, míg az ezeknél kisebb részek az egyenlítőn túl a déli félgömbre is terjednek. Mindkét szárazulaton ugyanazon jelenség mutatkozik, hogy t. i. az északi nagyobb szárazon fekvő területek sokkal szerencsésebb tagosultsággal bírnak, mint a déli félgömbre nyulók, sőt abban is egyeznek, hogy míg az északi sark felé széles oldalukat nyujtják (Európa, Ázsia és Észak-Amerika), addig délfelé többé kevésbé hegyes csúcsokban végződnek (Dél-Amerika, Afrika, Elő- és Utóindia).

Eme hasonlóságaiknál azonban sokkal nagyobbak az ellentétek, melyekben egymással állanak. Az óvilág ugyanis északnyugatfelé domborodik félkör alakjában, mely félkörnek középpontja a k. h. 120°-ra, az egyenlítőre (Sumatra szigetére) esik, kezdőpontjával pedig az Anadyr torkolatát tekinthetjük, honnan az ív Szibéria északi partján, Kolán, Skandinávián, N-Britannián, a Bretagneon és a pyrenai félszigetnek északnyugoti csucsán át a Verdefokig vonul. Az újvilág ellenben északkeletfelé domborodik oly félkör alakjában, melynek középpontja a ny. h. 120°-ra, az egyenlítőre (a csendes oceánban) esik, íve pedig a Barrow csucsánál veszi kezdetét, elmetszi Boothia és Melville félszigeteit, elhalad a Labrador és Uj-Fundland északi partjain, míg végre Dél-Amerikában a S. Roque foknál végződik. A két szárazulat tehát egymás felé domborodik, Európa és Észak-Amerika mintegy egymás szemébe néznek; Amerika két felfödöztetése ¹⁾ ezért nem a tagolatlan Afrikából indult ki,

¹⁾ Amerikát a normannok már a X. század végén ismerték, Columbus K. pedig 1492-iki oct. 12-én másodszor fedezte föl.

bár a két nagy szárazulat délen ér legközelebb egymáshoz (Sierra Leone és S. Roque fok csak 400 mfdnyire vannak egymástól), hanem a „karcsú testű“, tehát tagolt és így hajózásra utaló Európából. Az óvilágnak délkeleti része homorú és Afrika egyhangú keleti partjának kivételével nem megvetendő tagoltságnak örvend; az újvilág ellenben délnyugaton horpadt be, holis partjainak legészakibb és legdélibb részeinek kivételével, hol az Andok egyes szétrombolt láncai szigetekként jelentkeznek, tökéletesen nélküli a partkifejlést.

Az újvilág nyugati partján földünk leghosszabb hegységét, az egyenes vonalban 2000' hosszú Cordillerákat hordozza, melyek Amerikának hossz tengelyét képezik. Ilyen hegységet nem tud az óvilág felmutatni, és csak szakadozottan vagyunk képesek itt egy hosszabb szélességi tengelyt, mely a Finiszterre foktól (Pyrenäek, Havasok, Balkán, Kaukázus, Irán, Himalaya, Sine-sán és Nanling) a Yan-csé-Kiang torkolatáig (több mint 2000 földrajzi mfd.) vonul, és egy rövidebb hossz tengelyt, mely a Vaigács szorosától (Ural, Uszt-Urt, Kurdistán, Habes, az innen a Lupata hegységig nyomuló lánc és a Lupata hegység) Agulhasfokig (Tüfok) vonul, felmutatni. E két tengely az óvilágban majdnem derékszög alatt metszi egymást, a metszés helyén a sokkal hatalmasabb szélességi tengely az uralkodó.

Mindkét szárazulat bir egy-egy középtengerrel, csak hogy az újvilágé keletről nyugatra nyomul és délibb fekvésű mint az óvilágnak nyugatról keletre nyomuló Középtengere, mely a Manicsmélyedés (a Kaukázus felett) tanúsága szerint hajdan a kaspai tengerig nyomulván egész déli Európát szegélyezé. Az újvilágban egyszersmind a kereskedelemre oly nagy fontosságú, délkeletről északnyugatra irányuló hasadékrendszer is hiányzik, „mely részint a tenger vizének benyomulását, részint egyenközü gerincek emelkedését okozá.“¹⁾ Ily hasadékok a perzsa öböl, a vörös tenger és annak folytatása az adriai tenger és a jelenleg már betöltött Nilvölgy.

Az újvilág valamint egész tömegének jelentékeny részét nyújtja a déli félgömbre, épen úgy osztja fel északi és déli szakaszába az alföldeket is; az óvilág alföldjei ellenben mind északra nyílnak, a déli félgömbre nyuló Afrikában pedig egyetlen egyre sem akadunk. Ha most még az óvilágot különösen jellegző, az atlanti oceántól majdnem az Amurig vonuló sivatagövet említjük, mely az óvilági domborzati viszonyok eredménye és viszont ugyanannak viszonyaira lényeges befolyást gyakorol, és melyet az újvilág tökéletesen nélkülöz, megjelöltük mindazon nevezetesebb mozzanatokat, melyekben e két szárazulat egymáshoz hasonlít, vagy egymástól különbözik.

Térjünk át az egyes földrészekre.

II.

Ha valamely földrésznek tagjait (félszigeteket, földnyelveket és szigeteket) lehetőleg egyenes vonalban elvágva

gondoljuk, megtaláljuk annak törzsét. Európa és Dél-Amerika törzsei háromszög alakjával birnak, Észak-Amerikáé megközelíti a kótányt, Ázsiáé szabálytalan négyszög, Afrikáé végre összetett alak, északi része ferdény, déli része pedig tompa csúccsal biró egyenszárú háromszög. Legegyszerűbb törzsszel birnak e szerint Európa és Dél-Amerika, azután következik Észak-Amerika, Ázsia és végre Afrika. Ha most a tagokat is hozzá csatoljuk és figyelembe vesszük, hogy Európában a törzs a tagokhoz úgy áll, mint 1, 6: 1-hez, Ázsiában mint 3, 2: 1-hez, Amerikában mint 6, 3: 1-hez és végre Afrikában mint 46, 7: 1-hez, láthatjuk, hogy tagoltság tekintetében megváltozik a sorrend, a meny nyiben Ázsia Amerika elé kerül, Európa ellenben első, Afrika pedig utolsó helyét megőrizi.

Európa tehát legkitünőbb tagoltsággal bir. Törzse derékszögű háromszög, melynek rövidebb befogója a Vaigácsszorostól a kaspai tengerig, hosszabb befogója innen Bayonneig nyúlik, az átfogó végre a Bayonnet és a Vaigácsszorost köti össze egymással. Ázsia törzsének csúcspontjai: a Vaigácsszoros, Sat el Arab, a Szikiang és a Kolyma torkolata. Európa szélesre nyult törzséhez 9, kevés kivétellel kitünő partokkal biró félsziget csatlakozik, míg a sokkal nagyobb ázsiai törzs is csak ugyanannyi, de kevésbé szerencsés partkifejlődésű félszigettel bir. Európának továbbá majdnem egész északi partja a közlekedésnek nyitva áll (Hammerfest, Archangelszk jelentékeny kereskedelmi városok), míg Szibéria északi partja még nyáron is csak nehezen közelíthető meg. Európa beltengerei tagjai közé a törzséig úgyszólván tolazkodnak, míg ellenben Ázsia törzsét csak kevés ponton éri „az embereket összefűző elem.“ Európa szabad oldala az atlanti tengerre néz, melynek háttérében az ifju Amerika legszerencsésebb kifejlődésű partja fekszik; Ázsia keleti oldala ellenben a széles csendes oceánra tekint, mely mögött Amerika hátat fordítva fekszik. Európa déli partjait a páratlan alkotású Középtenger mossa, melyet délről ismét Afrikának legjobb partja szegélyez; Ázsia déli partjai ellenben nagyrészt a nyílt indiai oceánra tekintenek, mely keleti részén gazdag szigetvilágot rejt. Európa sokkarú polyp, mely Ázsia nyugati oldalához tapadva tagjait mélyen az oceánba terjeszti; a nagy testű Ázsia tagjai ellenben rövidebbek és kevésbé hajlékonyak.

Dacára a fennemlitett ellentétnek nagy hasonlóság észlelhető Európa és Ázsia déli partjai között. Mindenek előtt van mindkettőnek itt három félszigete. A nyugati félszigetek (a pyrenäi és Arábia) a legtömörebbek, széles oldaluk dél- és délkeletre fekszik, önálló hegyrendszerekkel birnak és a törzstől el vannak szigetelve. A középső két félsziget (az apennini és Előindia) hosszan nyúlik lefelé és déli csúcánál meg van toldva (Sicilia, Ceylon), mindkettő az illető földrész legmagasabb emelkedéséhez van csatolva (Havasok, Hymalaya), ezek tövénél pedig mindkettőn hatalmas folyók (Po és Etsch, Ganges és Indus) által öntözött lapályok terülnek el (Lombardia és Hindostan). A nyugati félszigeteket alkotó hegyláncok összeköttetésben

¹⁾ A. Humboldt, Kosmos.

állanak a földrész belsejével, tagoltságuk a legdúsabb (Görögön, Malakka), a hozzájuk csatlakozó szigetvilágok pedig (görög szigetek, Szigetindia) vulcanicus jellegűek és átmenetet képeznek a szomszéd világrészbe (a görög szigetek Ázsiába, Szigetindia Polynesiába vezet).

Észak-Amerika partkifejlése tekintetében kevésbé szerencsés ezeknél. Van ugyan nagyszerű archipelagusa északi partjai fölött, azonban épen azon körülmény, hogy e szigetei az északi jeges oceanban fekszenek, okozza, hogy eme szigettenger és Amerika belényülő félszigetei tökéletesen értéktelenek. Aljaszka és az Aleutok vulcansora valamikor talán Amerika benépesítését eszközöl, hidat képezvén az Ázsiából Amerikába vonuló törzsek számára. Amerika egész nyugoti partja, a Cordillerák északon és délen lévő romjainak, hol a norvégiai fjordalakhhoz hasonló partkifejlést észlelünk, és Ó-California hosszúra nyúlt félszigetének kivételével általában tagolatlan. Mindazonáltal találkoznak itt is kitünő öblök, milyen p. S. Francisko „hasonlíthatlan öble.“ Keleten a zordon Labrador zárja el a mélyen Amerika testébe nyomuló Hudsonöblöt az atlanti oceanától, mely, ha az atlanti oceanba nyílnék, rendkívüli fontosságú volna Amerikára, míg így a jeges tengerrel lévén összekötetésben sokat veszít jelentőségéből. Legszerencsésebb a keleti part, mely különösen Portlandtól a Chesapeakeöbölig kitünő kifejlődéssel bír. Innen azon számos és népes város, melyek e partot ellepik, innen ama sürgés-forgás, mely az egyesült államok súlypontját ide helyezé. Az egész déli part alakja az adriai tenger lagunáira emlékeztet.

Amerika középtengere (a mexikói öböl és a karaibi tenger) nagy jelentőségű ugyan Amerikára nézve, de az óvilágéval jelentőségre nem mérközhetik. Az atlanti tenger felé eső szigetkorlátai (Nyugatindia) a felfedező európaiak első támpontjai valának az újvilágban. Dél-Amerika és Afrika legkevésbé tagolt földrészek. Az északi partok kivételével nem is beszélhetünk tagokról, mert kisebb-nagyobb behajlások az egész, a mit rajtuk észlelhetünk. Délamerikában 94 □ mfdre esik egy mfd partja hosszából, Afrikában pedig 152, ez utóbbi osztatlan tömeg. „Legtömörebb fömeghalmaza ép oly kevésé alkalmas lakóit a vadság állapotából kiemelni, mint a képződés másik szélsősége, a föld kérgének apró területekre való szakadozottsága, mint ezt Polynesia malayi lakosságú szigetein tapasztaljuk, melyek azért a művelődésben a többi földrészek mögött maradtak“¹⁾.

Dél-Amerika, ha hasonlít is alakra Afrikához, tagoltságra jóval szerencsésebb annál, mert vannak óriási folyamai, melyek öbölszerű torkolatokkal az atlanti tengerbe ömlenek, ilyeneket Afrika nem képes felmutatni, valamint oly nagyszerű lapályai sincsenek, mint a milyenek Dél-Amerikában a tengerre nyílnak. Ide járul még az utóbbinak nyulánkabb, a derékszögű háromszöget megközelítő alakja, mely a fennemlített számarányt megfoghatóvá teszi.

* * *

¹⁾ Ritter K.

A domborzati viszonyok azok, melyek minden földrész számára a különállást biztosítják és így azoknak lényeges különbségeit alapítják. Mindazonáltal itt is tapasztalunk némi összhangzatot. Az óvilág szélességi tengelye Európával és Ázsiával közös, hossz tengelye pedig mind a három földrészhez tartozik. A fennemlített hasadékrendszerben, mely az indiai oceanától Európa testébe nyúl és emelkedések alakjában még Némethon északnyugati irányú hegységeiben (Sudetek, Riesenhegység, thüringi erdő) is feltalálható, hasonlóképen mind a három földrész osztozik. — Az újvilág ellenben orographiai tekintetben merő ellentétet képez az óvilággal.

Európa három déli félszigete kicsinyben a domborzati viszonyok három különböző fokát mutatja. A pyrenai félsziget határozottan felföld, és tömegemelkedése nagyon csekély tagoltságot képes felmutatni. Ugyan ily jellegű nagyban Afrika, hol a körület egyhangúsága a fölületével feltünő összhangzatban van, annyira, hogy egész Afrika csekély kivétellel nagyszerű osztatlan felföld. Az apennini félszigeten a lánchegység alakja van főképen képviselve, és ez mintegy gerincét teszi a félszigetnek. Nagyban Amerika képviseli e domborzati alakot, hol is a szárazulat nyugati oldalán végig nyuló emelkedés egyetlen óriási hegy-lánc. A Balkánfélsziget legsajátságosabb vegyülete a két előbbi alaknak, a mennyiben itt lánchegységek és fenlapályok egymással váltakoznak. E tekintetben képviselője Ázsiának és Európának, csak hogy az előbbiben a felföld alakja, az utóbbiban pedig a lánchegységé a túlnyomó.

Ázsia közepét nagyszerű felföldek foglalják el, melyek Kisázsiaiában kezdődnek és China északnyugati határánál végződnek. E felföldek legszűkebbek az Amu Deira és az Indus között, mely összeszorulás egyszersmind érintkezési vonala az elő- és utóázsiai felföldnek. Ez utóbbinak innen keletre nyuló déli szélhegysége hordja a föld legnagyobb szerű emelkedéseit; itt merednek égfelé a Gaurisankar (27,089'), a Kincsin-Danja (26,419') és a Dhawalagiri (25,171') hegy-óriások. Ezen belázsiai felföld valóságos fellegvár, melyet szélhegységei óriási bástyákként vesznek körül. E felföldet is hasítják ugyan hegyláncok, általában mégis csekély tagoltságú, nagyobb részt sivatag felületű fenlapály az (Tibet, magas Tatárság, Góbi). Körbástyái két helyen szakadnak meg, keleten a Hoangho áttörésétől északra, hol Dsingiszkhán Chinába törve ezt bilincsekbe veré, a másik nyílás nyugaton van a Thian-San fölött, és ez egyenes irányban az ural és kaspi tenger közötti nyílásra mutatván, „nagyszerű népkapuvá vált, melyen hajdan a hunnok, későbbben a XIII. században a mongolok indultak nyugati Ázsia és keleti Európa meghódítására, míg jelenleg megfordított irányban az orosz hatalom halad elő.“¹⁾ A hegységek keletről nyugatra vonuló főirányán kívül még déllői hegysé-

¹⁾ H. Guthe. Lehrbuch der Geographie.

gekkel is bir Ázsia északnyugati (Ural) és délkeleti (utóindiai láncok) részében. — Legnagyobb alföldje Szibéria, mely délen Turánnal áll összeköttetésben. Ezen alföldnek fekvése sokkal kedvezőtlenebb, semhogy itt, e tagolatlan, hideg területen önálló műveltség fejlődhetett volna. Ázsia többi alföldjei (China, Utóindia alföldjei, Hindostan és Mezopotámia) egymástól távollevő, elszigetelt területek, melyek csak tengeren közlekedhetnek egymással. Ezért nem birt Ázsia soha egyöntetű művelődéssel, mivel egyik művelődési terület sem folyhatott be módosítólag a másokra (China és India művelődési irányai közötti ellentét).

Afrika domborzatát a legnagyobb egyhangúság jellemzi. A Saharától a Kalaháriig terjedő földje nagyszerű, csekély tagoltságú felföld, melynek keleti részére az óvilág hossz tengelyének legmagasabb emelkedései, a 18,827'-nyi magas Kenia és Kilimandsáro esnek. Hegységei (Kong, Camernun, fokföldi hegység, Lupata, keleti szélhegység és Hábes) mind szélhegységek, melyek a partok felé meredeken sülyednek, a földrész belseje felé pedig többnyire a felföldbe mennek át. A Sahara holt területének (12,000 □ mfd., magassága 1,000' és 2,000' között változik) délen a kisebb Kalahári sivatag felel meg. Az Atlaszhegység és Barkafensik a Syrtisek két oldalán képezik Afrika egyedüli különvált hegyrendszerét, és ezeket 100—150'-nyira a tenger színe alatt fekvő, medenceszerű alföldek választják el a Saharától. Eme részek, melyeket északon a Középtenger hullámai mosnak, ezen utóbbi körülmény folytán részt vettek az ó-, közép- és újkor művelődési haladásában (phoeniciai és görög telepek, római és arabs uralom). Egész Afrikában egyedül a Nil völgye az, mely képes volt már az ókorban önálló művelődést fejleszteni.

Afrikának eme tömör alkata okozá, hogy ámbár Európa művelt népei már a legrégebb korban ismerték, körvonalait mégis csak akkor tudták megjelölni, mikor már az új világ reánk nézve is felmerült az atlanti tengerből, sőt még most is, mikor Amerika már szelvényben és hosszában ismeretes előttünk, van Afrikában egy 40,000 □ mértöldnyi terület, mely reánk nézve még valóságos terra incognita.

Amerika, mint már említők, domborzati tekintetben határozott ellentéte az ó-világnak. Feltűnő sajátsága az, hogy domborzati különbségei egyenközüen fekszenek egymás mellett nyugatról keletre. Az Andok láncára az egész földrész hosszában vonuló alföldek következnek, az atlanti oceán felé pedig uj, de egymástól elszigetelt hegyrendszerek emelkednek (Alleghany, Guyana, braziliai hegységek). Sőt még középen Észak- és Dél-Amerika között is emelkedik érvényre az egyenközüség eme elve, melyet a természet az újvilág alkotásánál oly szigorú következetességgel keresztül vitt. Az eltűnt alföldet itt az amerikai középtenger sima tükre pótolja, az ennek megfelelő keleti hegyrendszer maradványait pedig a nyugatindiai szigetek képezik. — Tekintetbe véve most, hogy az Európa felé eső hegységek mily könnyű szerrel hághatók át, hogy Amerika

folyamai a terjedelmes és a nyílt oceánt több ízben érintő alföldekbe biztos vezetői valának a felföldözőknek, érthető, miért lépett Amerika, különösen annak északi fele oly hamar a művelődés keretébe.

Az első hely mindazonáltal orographiai tekintetben is Európát illeti meg.

Egy a Rajna torkolatától a Dnjesteréig húzott egyenes két ellentétes jellegű részre osztja Európát, az északkeletiben túlnyomó az al-, a délnyugatiban a felföld. De ezen felföldek sem oly hozzáférhetlenek, mint Ázsia- és Afrikáéi, ellenkezőleg kényelmes hossz- és harántvölgyek készségesen nyitnak utat a közlekedés- és kereskedelemnek. „Európa hegységei sehol sem akadályozzák az észak és dél, a kelet és nyugat közlekedését, hanem többnyire csak határozott utakra terelik.“¹⁾ Magok a Havasok, Európa legmagasabb hegysége, oly számos hossz- és harántvölgygyel birnak, hogy manap már északról délre és keletről nyugatra vasúti vonalak szelik. A felföldek fölületére is vezetnek folyóvölgyek, a pyrenäi félszigetre a Guadalquivir, Guadiana, Tajo, Duero és Ebro, a középnémet felföldre a Rajna, Elba és a Duna. — Legnagyobb alföldje, a sarmat és a vele összeköttetésben levő északnémet síkság, sem nélkülözik tökéletesen a tagoltságot, mert végig vonul rajtuk az ural-balti és az ural-kárpát földhát, mely előbbi az Uralnál kezdődik és Jütland félszigetén végződik, míg a másik a Donnál veszi kezdetét és az Elba balpartján a lüneburgi pusztával ér véget. És valamint ez alföldön emelkedésekre, úgy akadunk Európa délnyugati részében, hol a felföld a túlnyomó, terjedelmes alföldekre, melyek részint medence alakúak (kis és nagy magyar, ausztria-morva és felsőrajnai alföld), részint pedig a tengerre nyílnak (oláh, lombardiai, provencei és francia alföld).

Ily domborzattal kelle ama földrésznek birnia, melynek missiója abban állott, hogy a keletről ide vetődött kóbor népeket állandó lakokra szorítsa, hogy egyrészt határt szabjon terjeszkedésöknek, másrészt pedig az egész emberi nem egységének eszméjét bennök feleléssze, hogy őket öntudatra ébressze, a művelődésre serkentse, önjökben bizni tanítsa és az érettség és műveltség magasabb fokára vezesse, hogy végre ezen önalkototta művelődésüket az őket környező tenger segítségével más, kevésbbé szerencsés világrészekkel is megosztani tanítsa.

* * *

Kétségtelen dolog, hogy a domborzati viszonyok a vizrajziakkal szoros összefüggésben állanak, épen úgy, mint nem szenved kétséget, hogy mindkettő együttvéve a művelődésre nagy befolyást gyakorol. Eltekintve attól, hogy a legmagasabb tömegemelkedések majdnem mindig vizvált képeznek, mely sokszor országhatár egyszersmind, természetes, hogy a folyók folyásai, melyek különben is irány-

¹⁾ H. Guthe Lehrbuch der Geographie.

adói a kereskedelem és közlekedésnek, nagyrészt a talaj domborzatától függenek, hogy a medencék, melyek legmélyebb helyét többször tó, legmélyebb vonalát pedig folyó jelöli, ha önállóan fejleszték ki műveltségüket, összpontosító műveltséggel bírnak, hogy ellenben oly politikai területeken, melyek különböző folyamvidékekre terjeszkednek, rendszerint az állami összefüggés is laza a különböző irányban működő művelődési tényezők ellenkezése folytán.

Vizrajzi tekintetben Amerikát illeti az elsőség. Észak-Amerika oly tórendszerre képes felmutatni, melynek párja a mi bolygónkon nincs; Dél-Amerika folyamóriásai pedig valóságos ütterek, melyek a földrész testének különböző részeiből jöve három nagy medencében egyesülnek, hogy a Cordillerák, Guyanna és a brazilai hegyrendszer vizeit lassú hömpölygéssel az atlanti oceánba szállítsák. Vizvált az atlanti és a csendes oceán között az egész földrészen végig az Andok lánc szolgál. A csendes oceánba folyó víztömeg azonban eltűnik azon óriási vízmennyiséghez képest, melyet az atlanti oceán e földrészből nyer. Észak-Amerikában majdnem lehetetlen vizvált húzni az atlanti és a jeges tengerhez tartozó vizek között, mivel az északi síkság oly annyira fejletlen, Skandinávia vizeire emlékeztető folyamrendszerekkel bír, hogy esőzések idején a számos bifurcatio folytán az összes a Cordillerák, a jeges tenger, az Alleghany hegylánc és a mexicói öböl között fekvő terület egyetlen egy folyamrendszerre látszik képezni. Az egy Mississippit kivételével látjuk, hogy Észak-Amerika minden nagyobb folyója folyásának egyes lépcsőzetein tavakat alkot.

„A legnagyobb folyamterülettel tavai folytán bír a Lőrinc-folyam, mely ezért is kevésbé viseli magán a folyam jellegét, mivel egész felső- és középfolyása öt nagy lépcsőzetesen egymás fölött fekvő folyamrohanat (Stromschnelle) által egymással összekötött tóból áll, a felső- (földünk legnagyobb édesvízi medencéje, 7500 □ mfd.), a Huron-, Michigan-, Erie- és Ontario-tóból, úgy hogy földünkön sehol sem gyülekszik össze ily mennyiségű édesvíz (a kaspi tenger vize sós).^{4 1)}

Dél-Amerikában tökéletesen hiányzanak a vizek közepfolyásai, és a felsők után közvetlenül az alsók következnek. Folyóinak medencéi folyók iránya szerint az atlanti tengerre nyílnak, hol azok többnyire nagy öblöket képeznek; folyásuk általában lassú, és ha az Andokban nyáron elolvadó hótömegek némi mozgást nem idéznének elő, talán még állóvizekké is válnának. A kereskedelemre rendkívüli fontossággal bírnak, mivel a földrész vízi útjait képezik.

A vizgazdag Amerikával legélesebb ellentétben áll a vizszegény Afrika. Ez utóbbi is bír ugyan felföldjén egy kiterjedt tórendszerrel, nagy folyamokban sincs hiány (Nil, Niger, Zambézi), vizei azonban oly aránytalanul vannak elosztva, hogy míg forróövi területei annak bőségében vannak, addig a vele szomszédos területek tökéletesen nél-

külözik eme éltető elemet. Vizvála, mely az atlanti (és földközi) tengerbe ömlő folyókat az indiai oceánba folyóktól elválasztja, a Nieuwejd hegyek (a Fokföldön) keleti folytatásától északnak fordul, azután a Kalahárin át északnyugatra, és innen a bifurcatiók miatt pontosan meg nem jelölhető, de gyorsan forduló ívben a nagy tórendszer alatt keletre és Habesig északra halad. Parti folyamai, melyek gyors folyással rohannak le a felföldről, többnyire csak rövid alsó folyásukon hajózhatók; nagy folyóit pedig vizzuhatok (a Nil kataraktjai, a Zambézi óriási, Livingstone által leirt Victoria nevű zuhatagja), és folyamrohanatok szakítják meg. Épen ezek akadályozzák a közlekedést, épen ezek okozzák, hogy eme földrész nagy területei még ismeretlenek előttünk. Afrika tehát e tekintetben is mostoha gyermeke a természetnek.

Ázsia összes nagy folyói felföldjén erednek, honnan nem mint Amerika vizei csak egy oldalra, hanem minden irányban szétterjednek. Vizvála, mely az északnyugatra haladókat a délkeletre folyóktól elválasztja, háromszori kiszélesedéssel (Örményország, Irán- és magas belső Ázsiában) Kisázsia felől a keleti fokig vonul. Jellemző tulajdonait óriási ikerfolyói képezik (Hoanghó és Jancsékiang, Ganges és Brahma-putra, Tigris és Euphrat), valamint azon körülmény, hogy különösen a felföld és Turán vizeinek nagy része nem az oceánokba ömlik, hanem a terület legmélyebb völgyes behorpadásain gyülekszik, hol számos belföldi vizet alkot (Aral, Lop-noor, Zareh tavak). — Ázsia délkeletre irányuló folyamai nagy jelentőségűek. Részint egyenként, részint pedig mint ikerfolyamok működve betöltöttek mély tengeröblöket, hol az ezen módon támadt alföldeken a műveltség különböző tűzhelyei alakultak (China, Hindostan, Mesopotamia).

Európa vizrajzi viszonyai végre az eddig elősorolt földrészekétől lényegesen különböznek. Európa bír mindennek előtt két jelentékeny tórendszerrel; az egyik a Havasok körül fekszik, hol az egyes tavak a hegységéből jövő folyók felső folyásának végpontjait jelölik, a másik pedig a keleti tenger két oldalán terül el és Európa északnyugati része időszaki emelkedésének eredménye.

Továbbá a földrész folyói is egészen különvált tervek szerint vannak alkotva. Folyásuk nem egyoldali, mint Amerika vizeié, sem pedig egy középterületből nem erednek, mint Ázsia vizei, hanem vizsgálva Európa vizrajzi viszonyait, három központot találhatunk, honnan Európa fővizei csillagalakúlag a legellentétebb tengerekbe ömlenek. Ilyen a Valdaimagaslat a sarmat síkságon, melynek vizei három tengerbe folynak (a Dűna a keleti, Dnjepr a fekete, a Wolga a kaspi tengerbe ömlik); második azon terület, hol a kis Kárpátok és a morva süllyedség (Gesénke) egymáshoz közelítenek, honnan a vizek szintén három tengerbe ömlenek (Visztula és Odera a keleti tengerbe, Elba az északiba, Morva a Dunával a fekete tengerbe); harmadik végre a Havasok főtömege, melyek lábainál a fekete, északi és földközi tengerek folyamvidékei egymással találkoznak

¹⁾ W. Pütz Lehrbuch der vergleichenden Erdbeschreibung.

(Duna, Rajna, Rhone és Po). Európa folyói nem ömlenek ugyan mind a nyílt oceanba, ellenkezőleg nagyrészek a többé-kevésbé elzárt földközi, keleti és fekete tengerbe, sőt a kaspi tenger elzárt medencéjébe is vezetnek; e hiány azonban nagyban pótoltatik az által, hogy az egyes folyamrendszerek a könnyen áthágható vizvonalakon át csatornák és szárazföldi utak által köttetnek össze egymással (Franciaország kitünő csatornahálózata); továbbá hogy maguk a főfolyók vagy természetes összekötő szervei lévén a folyásuk mentében fekvő alföldeknek, a különböző területek lakóit egymással összefűzik, vagy pedig vérerekként ágazván szét Európa keleti síkságán, annak kereskedelmét és közlekedését összpontosítják.

* * *

A légelyviszonyok a földrajzi fekvésen kívül a domborzati és vízrajzi viszonyoktól függnék, és ha ezekhez még a tengert és a tengeri áramlatokat, továbbá a légbeli áramlatokat csatoljuk, megemlítetük mindazon főbb tényezőket, melyek a légelyviszonyokra lényeges befolyást gyakorolnak. A légelylyel összeköttetésben áll ismét a növényzet, a mennyiben az egyes növényzeti öveket (az egyenlítő két felén) és rétegeket (a hegységeken fölfelé haladva) alapítja. A növényzet végre mint az állatország tápláléka határokat szab az állatok elterjedésének.

Légely tekintetében ugyan csak két csoportra osztva (Amerika; Európa, Ázsia és Afrika) képeznek a szárazulatok egy-egy egészet, azonban minden egyes szárazulat is bir külön légelyi jelleggel, sőt Amerika e tekintetben két egymástól lényegileg különböző részre is osztható.

Az újvilág általában hidegebb az óvilágnál. Hidegségi sarka 19° -nyi középmeiséklettel bir, és a csak 17° -nyi ázsiaiánál 15 mfdel délibb fekvésű, melegségi egyenlítőjé $+27^{\circ}$ -ú, míg elleuben az óvilágé $+29^{\circ}$ -ú.

Hogy mily változatos az északi földgömbön fekvő földrészek légelye, az kitünik a 0° -ú hőegyenvonal irányából, mely Amerikába annak nyugati részén a sarkkör alatt lép, Labrador félszigetét azonban az 53 -dik szélességi fok alatt elhagyja, Európa nyugoti részén a (Golfáram kedvező befolyása folytán) a 70 -dik szélességi fokig emelkedik, hogy annak nyugati részét a 60° alatt elhagyja, és Ázsián az 50 -dik és 60 -dik szélességi fok között vonuljon végig.

Észak-Amerika és Afrika, habár ez utóbbi a téritői övbe esik is, szárazulati légelylyel birnak, mit Afrikában különösen a Sahara és Kalahári esőtlen területei okoznak; Ázsiában a rajta végigvonuló esőtlen sivatag-öv folytán a szárazulati légely a túlnyomó, Európában pedig az oceáni bir túlsúlylyal a tenger számtalan benyomulásai folytán. Dél-Amerika végre határozottan oceáni légelylyel bir.

A növényvilág egyes övei különösen az északi részen szenvednek különböző változást. Az európai gabonának p. körülbelül ugyanoly irányú határral birnak, mint a milyen a 0° -ú hőegyenvonal, csakhogy az Amerikában

mindig emez alatt, Európában és Ázsiában pedig fölötté halad. A szőlő északi határa Amerikában az ész. sz. 40° -a alatt vonul el, míg Európában az 50° fölé is emelkedik, Ázsiában pedig ismét a 40° -ra süllyed vissza. A pálmák északi határa Amerikában az ész. sz. 26° -tól a 34 -dikig emelkedik, sőt Európában a 44 -diket is eléri, honnan azután Ázsiában a Himalaya aljáig süllyed vissza, úgy azonban, hogy keleten ismét a japáni szigetelig emelkedik. Mindezen határok sokkal egyenesebb vonalokban metszik a föld déli félgömbére nyuló csekélyebb szélességű területeket.

Európát iparnövényei jellegzik különösen, és ennek megfelelőleg a házi állatok, Ázsiában, mely minden földrajzi övbe nyúlik, az egész föld növényzete és állatországa van képviselve. Túlnyomó mégis az állatország, melynek legóriásibb alakjai (elefánt, oroszlán, tigris) itt élnek; növényzete különösen a Himalaya alján, az áldott Hindostanban, Utóindia folyampartjain, és Szigetindia vulcanicus szigetein Amerikával vetélkedik. A tömör, osztatlan és tagolatlan Afrika ugyanily állatországgal és növényzettel bir az esőzések öveiben; a növényországból különösen jellegző a majomkenyérfa, melynek osztatlan alakja mintegy hazája mását képezi. Ugyanily jellegű állatországa is, „mely általában kevésbé változatosága, mint inkább vadsága és ereje által tünik ki.“¹⁾

Amerika e tekintetben tökéletes ellentéte Ázsia- és Afrikának. Állatországa alárendelt szerepet játszik, növényzete pedig nagyszerű. A pálmák legtöbb és legszebb faja, a legterebélyesebb fák, a vízi és mocsári növények legnagyobb-szerű alakjai Amerika térségein található, míg ellenben az állatvilág a másik szárazulati csoport állatvilágának csak gyenge utánzataképen tünik fel.

Az egyes alakok képviselői itt is megvannak, de ezek sokkal satnyábbak, mint az óvilágéi; az amerikai oroszlán az embertől fél, az amerikai teve lámává zsugorodott össze, az elefántot pedig a tapir letörpült és ügyetlen alakja képviseli.

* * *

Az eddig tárgyalt viszonyok vázlatának feladata csak az, hogy megismertesse velünk a tért, melyen a föld eszes lakója működik. Ez az ember, kinek hazája, lakhelye a föld, célja pedig azt, kinek „képére és hasonlatosságára“ teremtvé lón, megközelíteni; e célja elérésében harcot vív a természettel, harcot mindazon bel- és külakadályokkal, melyek célja elérésében utját állják. E harcnak elbeszélése, elsorolása annak, hányszor bukott el az ember, és hányszor emelkedett fel ismét óriási harca folytatására, a világtörténet lapjaira van jegyezve. Ezen világtörténetnek színtere a föld, hol minden egyes földrész lakói különválva is működnek ugyan a közös cél felé, azt elérni, vagy legalább megközelíteni azonban mégis csak együttesen összeműködve lesznek képesek.

¹⁾ W. Pütz. Lehrbuch der vergleichenden Erdbeschreibung.

Ha Ázsiát az emberiség bölcsőjének nevezhetjük, úgy Európát az emberiség iskolájának, Amerikát pedig az emberiség jövőjének címe illeti meg. Ázsia nagy folyamvidékein, Chinában, Hindostanban és Mezopotámiában alakultak az első államok és a műveltség a szárazulat szélességi tengelyének irányában annak déli oldalán keletről nyugatra haladt. Midőn az emberiség bölcsőjéből kikelt, eltűnt kelet óriási államainak szereplési ideje és a világtörténet átköltözött a Középtenger partjaira. A görögök és rómaiak vették át a vezérszerepet és megalapították a Középtenger partjain a művelődés állandó lakát. A görögök világot megnyerő, a rómaiak világot hódító és az arabok világot rettegető államai egymásután övedzék körül a természet által kijelölt eme művelődési középpontot. „És ezen medence, melynek szélén aegyptomi, phoeniciai és hellen népek a művelődés oly magas virágzására emelkedtek, kiindulópontja a legfontosabb világeseményeknek, Afrika és Ázsia nagy területei benépesítésének és azon hajózási vállalatoknak, melyek az egész nyugati félgömböt fölfödék.“¹⁾

E medence keleti partján tűnt fel egyszersmind az emberiséget egybefűző vallás, a kereszténység. Megvalának tehát a csirák egy új művelődés megalapítására, és e feladat teljesítése osztályrésze lön a kaukázsi fajnak. Mint előbb a művelődés a szélességi tengely déli oldalán haladt, úgy vonultak később (az ókor vége felé) a népzivatarok annak északi oldalán belső Ázsiából Európába. Európa átalakult színében, a népek megtelepedtek, megszokták egymás szomszédságát, érintkezni kezdenek egymással, sejteni kezdék az emberiség egységét, és megveték a művelődés alapjait. Surlódások, átalakulások még folyton történnek, de ezek mindannyian egy-egy előre tett lépés.

Megnyílik ekkor a felfedezések korszaka. Európa lakói megismerkednek Afrika és Ázsia lakóival, és egy merész fölfödözö rögeszmének keresztelt szent meggyőződése egy új világrészszel ajándékozza meg a világot. Európa érzi és látja, hogy a többi világrészeknél nálánál hátrább vannak, felismeri hivatását azokat magához emelni, és ennek teljesítéséhez hozzá is látott.

Ázsiában ekkor már meg volt állapotva a művelődés. A kaukázsi faj itt egymástól elkülönített államokban, és ezekben egymástól elrekesztett kasztokban élt, vallást fejlesztett magának, mely a helyett, hogy vigaszul szolgált

volna hiveinek, óriási terheket rakott azok vállaira, úgy hogy továbbhaladásukat meggátlta. A mongol fajhoz tartozók vagy félig vad állapotban tanyáztak belső Ázsia földjén, honnan időnkint kitörve nyugati Ázsiát és keleti Európát elborították, vagy pedig megfélemlítve felsőbb származásukról és hitvány nyereségre számítva eltévésztek szemek elöl a kitűzött főcélt. Őket ennek ismeretére visszavezetni, a helyes útra áttérteni, a keresztény művelődésnek megnyerni, ez képezé feladatát az európaiaknak.

Afrika benszülött népei (a néger faj) testi erejük és nem épen megvetendő szellemi tulajdonaik dacára az összműködés hiányában lévén önmaguk között nem valának képesek egységet teremteni és így még kevésbé kifejeltetni. Önálló afrikai műveltség (a nilvölgyit kivéve) nincs és nem is vala soha. Eme népeket a kereszténységgel megajándékozni, őket a sötétségből a művelődés napvilágára emelni ismét Európa népeinek feladata vala. Sajnos, hogy épen a művelt Európa emberkereskedői demoralizálták Afrika műveletlen, durva, de nem rossz benlakóit.

Az újonnan felfedezett Amerika nyugati részén, az Andok fenlapályain művelődési népekre, a síkságon pedig vándor- és vadász népekre akadtak az európai fölfödözök. Az előbbieket művelődésébe a keresztény civilisatio magát beoltani, az utóbbiakat pedig állandó lakokra szorítani és a művelődés részeseivé tenni vala itt is feladata Európának.

Hosszú, sokszor elhibázott kísérletek után, melyekben az önzés, a birvágy volt az akadály, korunkban végre a cél felé közös erővel való haladást észlelünk. A művelődés, és pedig a keresztény művelődés a világ, úgy hogy „a magvetők nemzetsége a húsevőkét“ vagy megnyerni, vagy megsemmisíteni fogja.

Az oceánokat már gőzhajók szelik, a gőzösök már a Ganges, Indus és Nil partjain, valamint New-Yorkból S. Franciscóba robognak; a távirdai huzal pedig pusztákon és tengereken egyaránt áthaladván már egész bolygónkat készűl övedzeni. Ázsia, Afrika és Amerika belsejében pedig önéletök kockáztatásával minden keresztény felekezet hittérítői működnek, hogy elhítsék a parlagon heverő szivekbe a civilisatio magvait, melyek nyomában a szabadság és kereskedelem, az anyagi és szellemi jólét eme főemltyűi járnak.

Igy általánosul a földön ama művelődés, melyről írva van: „Et renovabis faciem terrae.“

¹⁾ A. Humboldt. Kosmos.

Lád Károly.

II.

Értesítés a tanintézetről.

A tanulók összeírása 1873-ki tanév szeptember hó 28, 29. és 30-án ment végbe. Az 1873/4-ki tanév október hó 1-jén ünnepélyes „Veni Sancte“ vel nyitattott meg. Október 2. és 3-án tartattak a pót- és javítási vizsgálatok; 4-én, mint ő ca. és apost. kir. Fölségének magas neve ünnepén jelen volt a tanári testület s a tanuló ifjúság az anyatemplomban tartott diszes istentiszteleten. Október 6-án kezdődtek a rendes előadások.

Az iskolai törvények kétszer, u. m. október és marcius hó elején kellő magyarázat mellett olvastattak fel.

A rendes havi tanárüléseken kívül, hol az osztályokat illető ügyek szoktak elintéztetni, megtartattak a mult évben életbe léptetett módszertani értekezletek is, melyeknek tárgyait a hó folytán tárgyalandó tananyag s annak módszere iránt fölmerült kérdések képezték; az értekezletek jegyzőkönyvei havonként a fensőbb tanhatóságához küldettek föl.

December hó 31-én hirdettettek ki az 1873/74. tanévre kitűzött pályakérdések és jutalmak, a beadandó pályamunkák határnapjául május hó 20-ka tűzetett ki.

Az írásbeli érettségi vizsgálatok junius hó 30-ától julius hó 4-éig, a szóbeliek pedig julius hó 18-án és 19-én ngs. s főt. dr. Lutter Nándor, kegyes tanítórendi kormánysegéd, helyettes főigazgató s közoktatási tanácsnok úr elnökle alatt tartattak meg; 32 nyilvános tanuló közül kitüntetéssel érettnak nyilvánított 13, érettnak 14, visszavetett három hóra 2, félévre 1, visszalépett 1, beteg 1.

Az évi nyilvános vizsgálatok julius hó 6-án vevén kezdetüket, ugyanazon hó 20 áig folytattattak. Magántanulók vizsgálatai julius hó 29-én lőnek megtartva.

Julius hó 4-én tartatott meg számos és diszes közönség részvéte mellett nyilvános vizsgálat a szavalás-, zene- és műénekből, vége felé olvastattott a pályázatok eredményéről

szóló jegyzőkönyv, ugyanakkor bontattak föl a pályadíjakat nyert tanulók jeligés levelei is.

Július hó 31-én ünnepélyes „Te Deum“ után a pályadíjak, jutalmak s az érdemsorozat kiosztásával fejeztetett be a tanév.

Kedves kötelességének ismeri az igazgatóság e helyen megemliteni mgs. Horváth Döme igazságügyi miniszteri tanácsos s országgyűlési képviselő úr 185 kötetre menő, s többnyire az ő remekírók műveiből álló nagybecsű adományát a főgymnasiunmi könyvtár részére.

Ugyanő, a nemeskeblű ifjúságpártoló 200 forintból álló alapítványt is tett, melynek kamatját évenként 20 forintig fogja kiegészíteni, s valamely szegény, kecskeméti születésű, példás magaviseletű s kitünő tanuló segélyezésére fordítani.

Továbbá „A kecskeméti takarékpénztár“ nagyérdemű egyesülete 30, s tek. S. Kovács József járásbíró úr 20 forintot följánlani sziveskedtek, melyek szintén a kecskeméti szegényebb sorsú, s mind az erkölcsi viseletre, mind a tanulásra nézve kitünő tanulók jutalmazására fordítottak.

Az 1873/4-ki pályázatok jutalmazására ajándékoztak: tek. Hornyik János városi főjegyző úr 10 forintot osztr. ért.; tek. Kovács József törvényszéki ülnök úr 5 forintot; tek. Balla János városi levéltárnok úr 5 forintot; tek. Dr. Kocsis József úr 5 forintot; tek. Machleid Alajos gyógyszerész úr 2 db. aranyat; tek. Bogoss Endre törvényszéki ülnök úr 5 forintot; tek. Dömötör Sándor kir. törvényszéki telekkönyvvezető úr 1 db. aranyat; tek. Tóth István ügyvéd úr 5 forintot; t. c. Tóth László nyomdász úr 1 db. aranyat; t. c. S. Kovács László úr 5 forintot; t. c. Tasy László földbirtokos úr 1 db. aranyat.

Hálás köszönet a nemesszívű adakozóknak!

III.

Vallási ügy.

A délelőtti rendes előadásokat 7½ óraker sz. mise előzte meg; vasárnapokon a fél óráig tartott hitoktatást délelőtt 8½ óraker sz. mise, délután 3 óraker vecsernye követte. A nyilvános istentiszteletet különösen emelték a jól szabályozott és kellő áhitattal zengedezett négyes hangú egyházi énekek.

A római kath. növendékek az év folytán ötször végeztek a sz. gyónást és ugyanannyiszor részesültek az oltári szentségben. A husvétii szent gyónást és áldozást

három napi szent gyakorlatok előzték meg. A sz. menetekben is mindenkor áhitattal vettek részt.

A r. kath. ifjúság hittani oktatását illetőleg a felügyeleti jogot nagyméltóságú Peitler Antal váci püspök úr gyakorolja közvetve, az erre kinevezett hittani biztos ngs. s főt. Bogyó Pál apát, kerületi esperes és kecskeméti plébános úr által, ki a vizsgálatokon is jelen volt. — A gör. keleti, ágost. és héber vallású növendékeket a hittanban saját hittanáraik oktatták.

IV.

Segély- és ösztöndíjak.

Örökemlékü gr. Koháry István s más nemeskeblü ifjúságbarátok bőkezűsége által örökített alapítványok kamataiból 14 szegényebb sorsú szorgalmas és jó viseletű tanuló kapott segélyt.

A tanév elején ugyanezen alapítványok kamataiból 44 forint értékű tankönyvek osztattak ki a szegényebb tanulók közt.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatási magy. kir. miniszterium részéről az 1873/4. tanév elejétől megürült váci Mária Terézia-féle évi 120 forintos ösztöndíj Szivák János 6 oszt. tanulónak adományoztatott.

Ő nagyméltósága Peitler Antal váci püspök úr 50 forintos ösztöndíját Révay György 7. oszt. tanulónak adományozni kegyeskedett.

Bold. eml. Hoffmann János prépost, kecskeméti lelkész ösztöndíjának részese jelenleg Bontó Gergely 6. oszt. tanuló.

Fektor József prépost, volt kecskeméti lelkész által alapított ösztöndíjban (24 frt.) részesül Sáfrán József 5. oszt. tanuló.

A Jettimi alapítvány tek. igazgatósága 50 forintból álló nevelési járulékból részesíti Fodor Mihály 7. oszt. tanulót.

Mgs. Horváth Döme úr ösztöndíját (20 forintot) Dékány Lajos VIII. oszt. tanuló kapta.

A kecskeméti takarékpénztári nagyérdemű egyesület által följánlott 30 forint Biró János 6., Illés László 5., s Járvas József 4., — tek. S. Kovács József járásbíró úr 20

forintja pedig Csulyok Béla 4., s Kis József 2 oszt. tanuló között egyenlően osztatott föl.

Bold. eml. Major János alapítványának (40 frt.) kamata (2 frt.) Gömöri Sándor 2. oszt. tanulónak adatott át.

Ipacs Szabó Imre és H. Kovács Anna által alapított ösztöndíj (10 frt.) Rabcsányi István 5. oszt. tanulónak adományoztatott.

Főt. Dr. Csósz Imre kegyes tanítórendi áldozár s nyitrai főgymnasiumi igazgató úr egy darab aranya Szent-Gály Gyula 2. oszt. tanulónak adatott át.

Ngs. és főt. Bogyó Pál apát, esperes és plébános úr szivességéből nyolc példás viselőt, s a hittanban kitünő előmenetelt tanúsított tanuló jutalmaztatott, s pedig: Klopp Károly 8. oszt. tanuló 1 db. arannyal, Kocsis József 7., Kocsis Ferenc 6., Basa László 5., Szabó Károly 4., Hajagos Béla 3., Kiss József 2., s Acsai Antal 1. oszt. tanuló egy-egy ezüst forintossal.

T. c. Schweiger Fülöp úr Kóváry László 2. oszt. tanulónak a földrajzban tett kitünő előmenetelért 1 db. aranyat adományozott.

Tek. Tóth István ügyvéd úr 5 forintja Hajagos Károly 3. oszt. tanulónak, mint jeles rajzolónak, — t. c. Tasy László földbirtokos úr 1 db. aranya a mennyiségben kitünt Wieland József 8. oszt. tanulónak, — tek. Krisztofóry Ilon asszonyság 1 db. aranya Juhász István 8. oszt. tanulónak, mint kitünő gyorsírónak, — t. c. Sármy Márton úr 1 db. aranya pedig Kis József 2. oszt. szegény sorsú és kitünő tanulónak adatott át.

V.

Tanodai segédzerek és szerelvények.

a) A gymnasiumi könyvtár számára szereztettek a „Magyar nyelvőr“ s a „Magyar tanügy“ c. füzetek, továbbá a „Tanáregyleti közlöny“, „A földrajzi közlemények“, Lubrich „Nevelés történelme“ s a „Repertorium f. Experimental-Physik, f. physikalische Technik, mathematische u. ostromische Instrumentenkunde v. Prof. Dr. Carl.

Ajándékoztattak a nagyméltóságú vallás- és közoktatási magy. kir. miniszterium részéről: „A magy. kir. honvédelmi miniszterium működése 1867—1872.“ „A nemzeti muzeum képesarnokának ismertető lajstroma a festészek rövid életrajzával.“

A tek. magy. kir. Akademia részéről „Almanach.“ (1873.) „Értesítő.“ (VI. 9—17. VII. 1—7.) „Nyelvtud. értek.“ (II. 12. III. 1—7.) „Történettud. értek.“ (II. 2—9.) „Philos. értek.“ (II. 3.) „Társadalmi értek.“ (II. 6. 7.)

„Mathemat. értek.“ (II. 2.) „Természettud. értek.“ (III. 4—14. IV. 1. 2.) „Nyelvtud. közl.“ (X. 2.) „Archaeolog közl.“ (XI. 1.) „Mathemat. közl.“ (VI.) „Évkönyv.“ (XIII. 9. 10. XIV. 1.) „Monumenta Scriptor.“ (XXIV. és pótfüzet a VIII. kötethez.) „Török magyarkori tört. emlékek.“ (VIII.) „Archiv. Rákocianum.“ (I.) „Magyarország helyrajzi története.“ (II.) „A fűvészet alapvonalai.“ „A helyes magyarság elvei.“ „A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században.“ „Magyarország hártagombái.“ „A régi Pest.“ „Monum. Archaeol.“ (II. 1.)

A kolozsvári m. kir. Tudomány-egyetem részéről: „Acta Reg. Scient. Universitatis Claudiopolitanae a. 1873/4.“

A kir. József műegyetem részéről: „Beszédék 1873. évről.“

Mgs. Horváth Döme igazságügyminiszteri tanácsos úr

részéről: Haase „M. Velleii Paterculi hist.“ (1.) és „L. Ann. Senecae op.“ (3.) Hahn „Jul. Flori Epit. de T. Livio“ (1.) és „P. Corn. Taciti op.“ Rossbach „Q. Val. Catulli op.“ (1.) Mueller „Propertii elegiae.“ (1.) Prantl „Diegriech. röm. Philosophie“ (1.) és „Platos Werke.“ (9.) Gerlach „Die Gesichtschreiber der Römer.“ (1.) Klotz „Ciceronis opera omnia.“ (10.) Weissenborn „T. Livii opera.“ (5.) Foss „Curtius Degestis Alexandri M.“ (1.) Roth „C. Suctonii Tranquilli opera.“ (1.) Fischer „Lucians Werke.“ (4.) Wahrmund „Diodors v. Sicilien Werke“ (6.) és „Thucidydes Werke.“ (2.) Forbiger „Strabos Erdbeschreibung.“ (8.) Eith „Plutarchs Biographien.“ (30.) Donner „Homers Odyssea.“ (2.) „Ilias“ (2.) és „Aeschylos Werke.“ (2.) Westermann „Demosthenes Reden.“ (4.) Dörner „Xenophons Werke.“ (16.) Minkwitz „Aristophanes Lustspiele“ (6.) és „Euripides Dramen.“ (12.) Beer „Herodots Werke.“ (9.) Schoell „Sophocles Werke.“ (9.) Schubert „Pausanias Werke.“ (6.) Hack „Polybius Geschichte.“ (4.) Staar „Herodians Werke.“ (1.) Flathe „Isocrates Werke.“ (1.) Clesz „Arians Werke.“ (4.) Dietsch „Eutropii hist. Rom.“ (1.) „Cornelius Nepos“ (1.) és „Sallust. deconiur. Catil. et de bello Jugurth.“ (1.) Schlegel-Tieck „Shakespeares Werke.“ (12.) Toldy F. „Sz. Katalin legendája.“ (1.) Szegedy Kilit „Mult és jelen.“ (1.) Falkenstein „Coscusko“ (1.) Raumer „Italien.“ (2.) Gyulai P. „Budapesti Szemle.“ (1873. 1.) Kiss K. „Hunyady János utolsó hadjárata.“ (1.) Knauz N. „Academiai, székfoglaló.“ (1.) Perlaky N. „A fejedelem.“ (Machiavelli M. ut.) Márki J. „Éneisz.“ (1. füz.) Lubrich „Nevelés történelme.“ (1.)

A kegyes tanítórend részéről: 1) „Hogy lett a föld?“ Somogyi Antaltól. 2 péld. 2) „Régi magyar énekek“ ugyanattól. 2 péld.

Ft. Pongrácz Gellért úr, a minorita-rend főnöke részéről: „P. Ovidius Naso Heroidai.“

A tek. kath. egyházközség, Ráth Mór, Heckenast Gusztáv, Aigner Lajos, Eggenberger Ferdinánd, Lampel Róbert pesti könyvtárus urak s a Franklin-társulat részéről több tankönyv.

Tek. Sziládi Lajos úr részéről „Kecskemét“ című hetilap 1873. évi folyamának egy teljes példánya bekötve.

T. c. Vadász Ede úr részéről a „Földrajzi közlemények“ négy füzeté, s az „Utasítás az országos magyar kir. statisztikai hivatal belszolgálatáról és ügykezeléséről.“

Az ifjúsági könyvtár részére a tanuló ifjúság adakozásából a következő művek szereztettek meg: Bajza József Összegyűjtött munkái, 6 kötet; Br. Eötvös József Gondolatok az „Emlékkiadás“, 1 kötet; Bercik Árpád, A székely földön, a nemzeti színház által 100 arannyal jutalmazott eredeti népszimnő, 1 kötet; Ipolyi Arnold Kisebb munkái, 2 kötet; Szász Károly Kisebb műfordításai, 3 kötet; Szabó Károly Magyar vezérek kora, 1 kötet. Mindezeket az ifjúság be is köttette.

A jótékonyosság is kiterjeszté az ifjúsági könyvtár felé kezét. T. Erdélyi Ferenc úr a következő művekkel gazdagította az ifjúság könyvtárát: Molier Vigjátékai, 1 kötet; Hoványi, „Olasz út“, 2 kötet; Ponson, Árulók, regény 2 kötet. Ezekon kívül egy pár könyv bekötését is szíveségből teljesítette. — Nt. Feld Vilmos tanár úr ajándéka: Hevesy, Jelky András kalandjai, 1 kötet. — Nt. Szilágyi Adolf tanár úr ajándékai: Br. Eötvös, Karthausi; Jókai, Csataképek; Kisfaludy Sándor, Gyula szerelme; Bulyovszky Lilla Költeményei; Böthy Zsiga Költeményei. — Nt. Lád Károly tanár úr ajándékai: Jókai, Egy magyar Nábob, regény 3 kötet; Fekete betűk sötét tartalommal, 1 kötet. Fogadják a szíves adakozók az ifjúság hálás köszönését!

b) A természettani szertár részére szereztettek: A vízszintes hajítás megmutatására való készülék, Papin lombikja a gőzgép magyarázatára, s a rezgésmutató Wheatston szerint.

A vegytani kísérletekhez szükséges többféle kémiszert és anyagot ajándékozott tek. Machleid Alajos gyógyszerész úr.

c) A természetrajzi gyűjteménynek ajándékoztak: t. c. Kada Elek egy közönséges nyolclábót. (Octopus vulgaris.)

d) A tornászati helyisége is néhány új eszközzel látott el a tek. kath. egyházközség részéről.

VI.

Az 1873-ik évben kitűzött pályakérdések.

I. Kecskemét város tek. községtanácsa által alapított Széchenyi-dijra a következő magyar történelmi kérdés tűzetett ki:

„Megérdemli-e Lajos, Magyarország királya a „nagy“ melléknevet?“

Jutalma a pályakérdést legszabatosabban megfejtő műnek a Széchenyi-dij, vagyis 30 frt. o. é.

E pályadíj elnyerhetéseért az alapítók akaratánál fogva csak kecskeméti születésű ifjúk versenyezhettek.

A kijelölt határidőre öt e nemű dolgozat a szerzők neveit magokban rejtő jelíges levelek kíséretében érkezett, melyek közül Hajagos József 8. oszt. tanulónak pályaművét ítélte jutalmazandónak a bíráló bizottság.

A második díjra, vagy is tek. Kovács József törvényszéki ülnök és tek. Hornyik János városi főjegyző által följánlott 10 forinttal méltónak találtatott Deutsch Fülöp 8. oszt. tanuló.

II. A helybeli kaszinó által följánlott díjra „Zrinyi Ilona“ című történelmi beszély tűzetett ki.

Erre, valamint az alábbiakra minden tanuló pályázhatott.

Jutalma az ide tartozó legjobb műnek a kaszinó-díj, vagyis 20 frt. o. é.

A határidőre e kérdést tárgyaló 6 darab mű érkezett be; első helyre, s így a kaszinói díjra érdemesnek találtott Kiss Sándor k. r. p. n. 7. oszt. tanulónak „Zrinyi Ilona“ című beszélye.

A második díjra méltónak íteltetett Gruber József 8. oszt. tanulónak pályaműve, melyet tek. Machleid Alajos gyógyszerész úr 2 db. arannyal jutalmazott.

A harmadik díjt, mgs. Horváth Döme ministeri tanácsos úr 1 db. aranyát nyerte Krisztmann Sándor 7. oszt. tanuló.

III. Bold. eml. Zsiga Alajos kegyes tanítórendi tag által alapított 25 o. é. forintnyi díjra következő pályakérdés tüzetett ki:

„Fejtsenek ki Sz. Istvántól a mohácsi vészig terjedő

századok jellemvonásai a bennök szereplő nagy magyarok jellemvonásaiból.“

E kérdéssel három pályázó foglalkozott, s a Zsiga-féle díj Pauer János k. r. p. n. VIII. oszt. tanulónak íteltetett oda.

IV. A szépészeti fejtegetés tárgyaiul tüzettek ki: „Rachel siralma“ Arany Jánostól. — „Gondolatok a könyvtárban“ Vörösmarty Mihálytól. — „A magyar ifjakhoz“, Petőfy Sándortól.

Ily nemű pályamű három érkezett be, melyek közt a választmány kettőt talált jutalomra méltónak.

Az első díjt 2 db. aranyat t. c. Tasy László földbirtokos úr s Tóth László nyomdász úr szivességéből nyerte Pintér Kálmán k. r. p. n. VII. oszt. tanuló.

A másodikat, tek. Dr. Kocsis József úr által följánlott 5 forintot o. é. Kiss Sándor k. r. p. n. VII. oszt. tanuló.

V. Költői dolgozatul „Besseney György emléke“ tüzetett ki, melyre 7 dolgozat adatott be; ezek közt a bíráló választmány egyet sem méltatott a jutalomra.

VII.

A tananyag beosztása az 1873/4-ki tanévben.

Hittan.

I. o. 2 óra. A hit, parancsok, ker. igazság, szentségek, szentelvények és ima. — Kézikönyv: „Közép katekizmus kath. tanulók számára.“ Eger, 1861.

II. o. 2 óra. A ker. kath. anyaszentegyház szertartásainak értelmezése. — K. k. „A ker. kath. anyaszentegyház szokásai és szertartásai.“ Kiadja a sz. István társulat. Pest, 1866.

III. o. 2 óra. Az ó szövetség története, megfelelő földrajzzal és erkölcsi tanulságokkal. — K. k. „Bibliai történetek.“ Roder után. Pest, 1864.

IV. o. 2 óra. Az új szövetség története. — K. k. mint a III. osztályban.

V. o. 1 óra. A religio és az isteni kinyilatkoztatás szükség; a ker. kinyilatkoztatás, az új szövetség forrásai, Krisztus egyháza. — K. k. „A kath. egély tankönyve.“ Irta Wappler Antal. Pest, 1870.

VI. o. 1 óra. A ker. kath. ágazatos hittan. — K. k. mint az V. osztályban. 2 köt.

VII. o. 1 óra. A ker. kath. erkölccstan. — K. k. „A ker. kath. religio tankönyve.“ Irta: Wappler Antal. 3. köt. Pest, 1870.

VIII. o. 1 óra. Jézus Krisztus egyházának története. — K. k. Wappler Antal. IV. köt. Pest, 1870.

Magyar nyelv.

I. o. 2 óra. — A nyelvnek mondattanra fektetett alak-tana, még pedig: az egyszerű, bővített, összevont és összetett mondatokban, azok lényegének s egymásközi kü-

lönbségének megismertetésével. Értelmes olvasás, helyesírás, az olvasottak előadása és szavalása, s ezzel összhangzólag a tananyaghoz alkalmazott folytonos gyakorlatok. — K. k. Szvorényi J. „Kisebb magyar nyelvtana.“ I. r. Pest, 1868. és „Olvasmányok“ ugyanattól. Pest, 1855. 1 köt.

II. o. 3 óra. — A mondattan tüzetes tárgyalása, különösen a szókötés. A többi mint az I. osztályban. Hetenkint egy iskolai írásbeli feladvány, kijavítás után otthoni letisztázással. — K. k. mint az I. oszt. — „Olvasmányok.“ 2. kötet.

III. o. 3 óra. — Szóképzés. Mondatkötés. Az irály főbb szabályainak ismertetése. A mindennapi életben előforduló legszükségesebb ügyiratok, egyszerű elbeszélések és leírások készítése. Értelmes olvasás, előadás, szavalás és helyesírás. — Írásbeli gyakorlatok mint a II. oszt. — K. k. Szvorényi J. „Kisebb magyar nyelvtan.“ II. r. Pest, 1868. és „Olvasmányok.“ 3. köt.

IV. o. 3 óra. — Az irálytan és ügyiratok folytatása és kiegészítése. Szó- és versmértan főtekintettel a megfelelő olvasmányok taglalgatására. — Két hetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat otthoni letisztázással. — K. k. Laky D. „Írály és költészettana.“ Pest, 1866. és Szvorényi „Olvasmányok.“ 4. kötet.

V. o. 3 óra. — Az elbeszélő és leíró prózai és költői műfajok elméleti és gyakorlati ismertetése. Megfelelő írásbeli gyakorlatok minden két hétben egyszer. — K. k. Laky D. „Írály- és költészettan.“ Pest, 1864. — Szvorényi szemelvényei. Pest, 1868.

VI. o. 3 óra. — A lantos és tanköltészet műfajainak elméleti és gyakorlati ismertetése. Írásbeli gyakorlatok mint

az V. osztályban. — K. k. Laky D. „Írály- és költészet-tan.“ — Szvorényi szemelvényei. Pest, 1868.

VII. o. 3 óra. — A szónoklat és dráma elméleti és gyakorlati ismertetése. — Havonként egy írásbeli gyakorlat. — Kézi k. Toldy F. „Irodalomtörténeti olvasókönyv.“ Pest, 1860.

VIII. o. 3 óra. — A magyar nyelv és irodalom történetének vázlata, kapcsolatban a művelődés történetével s tekintettel Magyarország oknyomozó történetének előadására. — Írásbeli dolgozatok mint a VII. osztályban. — K. k. „A magyar irodalom ismertetése.“ Kiadja a sz. István társulat. Pest, 1863.

Latin nyelv.

I. o. 6 óra. — Az alaktanból a nevek, igék, névmások szabályos alakjai, azok begyakorlása megfelelő példák alapján; sark- és sorszámok, előjárók, kötszők. A szükséges szavak emlézése. — Hetenkint egy iskolai gyakorlat otthoni letisztázással. — K. k. Szepesi Imre „Elemi latin nyelvtan.“ I. r. Pest, 1872.

II. o. 6 óra. — A szabályos alaktan ismételése mellett az alaktanak teljes befejezése; megfelelő latin és magyar példák fordítása. A szükséges szavak s néhány mese emlézése. — Minden héten egy iskolai írásbeli gyakorlat. — K. k. Szepesi Imre „Elemi latin nyelvtan.“ II. r. Pest, 1872.

III. o. 5 óra. A mondattanból esettan, hozzáértve a megfelelő latin és magyar mondatok fordítását. Latin olvasásból prózai szemelvények, s pedig Cornelius Nepos-ból: Epaminondas, Pausanias, de Regibus és Hamilcar.

Továbbá szükséges szavak és elemezett olvasmányi darabok emlézése. Hetenkint egy iskolai gyakorlat. — K. k. Bartl Antal „Latin mondattan.“ Pest, 1868. és „Cornelius Nepos.“ Ignatius Veress Pestini, 1865.

IV. o. 6 óra. — Mondattanból: idő- és módtan, a megfelelő latin és magyar mondatok fordításával. — Olvasmányok: a prosodia és metrika előrebocsátásával. Jul. Caesar de bello Gallico. Lib. I. 24. fej. és költői szemelvények főképen Phaedrus-ból 8 mese. Minden héten egy iskolai gyakorlat. — K. k. Bartl A. „Latin mondattan“ és Phaedrus „Tirocinium poeticum“ Siebelis János nyomán szerkesztette Szamosi János. Buda, 1872. B. Dinter. „C. J. Caesaris Commentari de B. G. Lipsiae.“ 1869.

V. o. 6 óra. — Nyelvtani ismételések s iránytani szóbeli gyakorlatok mellett olvastattak Cicero, Cato- és Laelius, s Ovidius-ból: Metamorphosis I. könyvéből: Quatuor mundi aetates, Deucalion et Pyrrha.

Hetenkint egy írásbeli iskolai gyakorlat. — K. k. Cic. „Cato és Laelius.“ Lipsiae 1870. Reinholdus Klotz és Grysar „P. Ovidii Nasonis carmina selecta.“ Vindobonae 1857.

VI. o. 5 óra. — Nyelvtani ismételések s iránytani szóbeli gyakorlatok mellett olvastattak: Livius: I. és II. k. 15. fej. Sallustius: Jugurta 30. fej. Virgilius: I. ének, 295. vers. Hetenkint egy írásbeli iskolai gyakorlat. — K. k.

Livius, Weisenborn Lipsiae 1868. Em. Hoffmann, „P. Virgili M. op. epitome“ Vindobonae 1860. Sallust. Cr. G. Linker Vindobonae 1857.

VII. o. 5 óra. — Cicero Or. pro Sex. Roscio Amerino 26 fej. Vergilius II. ének, 455 v. Minden héten egy írásbeli iskolai gyakorlat. — K. k. R. Klotz. M. Tullii Cicero nis orationes selectae.“ — Lipsiae 1860. E. Hoffmann, P. Vergilii M. op. Epitome. Vindobonae 1860.

VIII. o. 5 óra. — Tacitus: Agricola. Quintilianus X. könyve. 1. és 3. fej. Horatius: I. od. 3, 24. — II. 10, 14, 15, 16, 18. — III. 1, 30. — IV. 7. — Epod. 1, 2. — Sat. I. 1. 6. — Epist. I. 2. 10. — Hetenkint egy írásbeli iskolai gyakorlat otthoni letisztázással. — K. k. Tacit. Halm Lipsiae, 1858. — T. Schmidt „Qu. Horatii Flacci opera omnia“ Lipsiae 1861. Quintilianus Instit orator. Car. Halm Lipsiae 1869.

Görög nyelv.

V. o. 5 óra. Az alaktan a μ végzetű igékig. Minden két hétben egy írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. Szepesi I. „Elemi hellen nyelvtan.“ Buda, 1860.

VI. o. 5 óra. Ismételtetett a mi az 5-ikben végeztetett, hozzá járultak a μ végzetű és a rendhagyó igék. Olvasmányok: 18 mese Aesopustól; a Hercules-rege Apollodorus szerint és Xenophon Anabasisából: I. 2, 5, 7, 8, 10. II. 1, 5, 6. III. 1. Minden két hétben egy írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. mint az 5-ikben, azonfölül Mézáros Nándor olvasókönyve. Buda, 1873.

VII. o. 4 óra. Fordítások: Az ifjúság nevelése a perzsák nál; Xenophon, Kyropaedia. 1 k. 2. fej. — Kyros halála; Xen. VIII. k. 7. fej. — A görögök átvonulása a karduchok országán; Xen. Anabasis, IV. k. 4. fej. — Homer, Ilias, I. ének. — Minden két hétben egy írásbeli iskolai dolgozat. — Kézi könyvek: Schenkl, Chrestomathie aus Xenophon. Wien, 1860. — Hochegger, Homeri Iliadis Epitome. Vindobonae, 1857. — Szepesi, Hellen nyelvtan. Buda, 1860.

VIII. o. 4 óra. Fordítások: Homer, Ilias, 6. ének, 298—477. vers. — Platon, Kriton, 9—17. fejezet. — Herodot, VI. könyv, 95—112. fej. — Minden két hétben egy írásbeli iskolai dolgozat. — Kézi könyvek: Hochegger, Homeri Iliadis Epitome stb. — Horváth Zsigm. Plato Sokrates védelme és Kritója. Pest, 1867. — Dietsch, Herodoti historiarum libri IX. Lipsiae, 1872. — Szepesi stb.

Német nyelv.

I. o. 2 óra. — Olvasás és írás. A névelő, főnév, melléknév és névmás ejtegetése és használata; a számnevek alkalmazása. Az igetanból a rövid mondatok képzésére szükséges jelenidő és a segédigék jelenideje és félmultja. — Minden hónapban egy írásbeli iskolai gyakorlat. — K. k. Gyakorlati német nyelvtan Ollendorf szerint, kiadta Ney. Pest, 1872.

II. o. 2 óra. — A névelő, főnév, melléknév, névmás, számnév, a segéd, rendes és rendhagyó igék hajlítása. —

Minden hónapban 2 írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. Toepler Szemák által javított német grammatikája. Pest, 1870.

III. o. 2 óra. — Olvasás és írás. Folytonos fordítgatás mondattani alapon; gyakorlati módszer szerint, a fő-, mellék-, számnév, névmás ismétlése mellett a gyenge s gyakrabban előforduló erős hajtogatású, továbbá a rendhagyó igék megismertetése. Szavak emlézése. — Két hetenkint egy írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. mint a II. osztályban.

IV. o. 2 óra. — A fordítás-gyakorlatok folytatása valamennyi beszédrész felkarolásával, ide értve a szóképzés, szóvonzat főszabályait, s a helyesírási szabályokat. Szavak és jelesebb mondások emlézése. Két hetenkint egy írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. mint a II. osztályban.

V. o. 2 óra. Magyar mondattani ismeretekre alapított mondatalkotás, nyelvtani és mondattani elemzés, rövid főleg prózai műdarabok betanulása és szavalása. Két hetenkint egy írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. Toepler Th. E. „Német grammatika.“ Pest, 1870. J. Mozart „Deutsches Lesebuch.“ I. B. Wien, 1868.

VI. o. 2 óra. — Az előbbieket folytatása és a polgári ügyiratok gyakorlása. Elbeszélő és leíró prózai és költői művek olvasása és fejtegetése. — Két hetenkint egy írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. Toepler Th. E. „Német grammatika.“ Pest, 1870. J. Mozart „Deutsches Lesebuch.“ II. B. Wien, 1868.

VII. o. 2 óra. — Lantos és tanköltészeti művek olvasása és fejtegetése. — Havonkint egy írásbeli iskolai dolgozat. — K. k. mint a VI. osztályban.

VIII. o. 2 óra. — Lantos- és tanköltevények olvasása és fejtegetése. — Havonkint egy iskolai írásbeli dolgozat. — K. k. Mozart J. „Deutsches Lesebuch.“ III. B. Wien, 1868.

Földrajz.

I. o. 2 óra. — A mértani és természettani földrajz főpontjai, s az általános földrajzi fogalmak magyarázata. A tengereknek, s az öt földrésznek általános és összehasonlító leírása. Végre az általános népismerés rövid és jellemző vonásokban. Ezután Magyarország földrajza. — K. k. „A magyar állam földrajza.“ Irta Visontay J. Pest, 1870.

II. o. 2 óra. — Ausztria bővebb leírása, ezután Európa egyéb országainak földrajza. — K. k. Visontay J. „Egyetemes földrajz.“ I. r. Pest, 1870.

III. o. 2 óra. — Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália földrajza. — K. k. Visontay J. „Egyetemes földrajz.“ II. r. Pest, 1867.

Történelem.

III. o. 2 óra. — A magyarokat megelőzőt legfőbb események előadása után a magyarok története a vegyes házakból származott királyokig. — K. k. Vaszary K. „Történelem a III. osztály számára.“ Győr, 1869.

IV. o. 2 óra. — Magyarország történetéből, a vegyes

házak s a Habsburg-ház. A világtörténetből minden magyar történeti korszak végén kiemeltettek röviden a legnagyobb fontosságú események, jelesen a történetben fontosabb szerepet játszott nemzetek, országok, néha kormányformának, sőt egyes nagyobb dynastiáknak is keletkezése, vagy bukása, rövid, de élesen körülírt vázlatával azon viszonyoknak, melyek azt előidézték; továbbá nagyobb földrészek fölfedezése, s a legfontosabb találmányok keletkezési ideje és hazája, és pedig mindezek különös tekintettel az évszámokra. — K. k. Vaszary K. „Történelem a IV. oszt. számára.“ — Győr, 1870.

V. o. 3 óra. — Ó-kor, különös tekintettel a görögök és rómaiak politikai, vallási és műveltségi történelmére, megfelelő földrajzzal. — K. k. Somhegyi F. „Egyetemes világtörténet.“ I. R. Pest, 1864.

VI. o. 3 óra. — Középkor megfelelő földrajzzal. — K. k. Somhegyi F. „Egyetemes világtörténet.“ II. r.

VII. o. 3 óra. — Új-kor hozzá való földrajzzal. — K. k. Somhegyi F. „Egyetemes világtörténet.“ III. r.

VIII. o. 4 óra. — Magyarország oknyomozó története. — K. k. Horváth M. „Magyarok története.“ Pest, 1868.

Mennyiségtan.

I. o. 4 óra. — Számítan: A tizes számrendszer. Az alsóbb fokú négy művelet nevezetlen és megnevezett egész számokkal, különös tekintettel a nagyobb számokkal való műveletek begyakorlására. A közéletben leggyakrabban előforduló mértékek és pénznemek megismertetése és begyakorlása. A számok oszthatósága. A közönséges törtekkel való négy alsó művelet, kiváló tekintettel a fejszámolásra. A kettős tétel. — K. k. Dr. Lutter Nándor „A mennyiségtan elemei.“ I. r. Pest, 1870.

Mértan: Pont, vonalok, szögek, egyközű vonalok, a háromszögek és egyenközények szerkesztése s főbb tulajdonságaik megismertetése. — K. k. Mocnik — Szabóky „A mértani nézlettan.“ I. r. Pest, 1870.

II. o. 4 óra. — Számítan: A törtszámok tanának ismétlése. Tizedes törtek. Olasz gyakorlat. A rövidített szorzás és osztás. Az arányok és aránylatok főbb tulajdonságai. Az egyszerű hármasszabály egész és törtszámokra alkalmazva. Százalék számítás. — K. k. mint az I. oszt. II. r.

Mértan: Siktan. A négyzetek, egyenközények, háromszögek és sokszögek területszámítása. Az idomok átalakításának egyszerűbb esetei. A háromszögek alakjának meghatározása. A körre vonatkozó szerkesztések. A körkerület- és területszámítása. — K. k. mint az I. oszt. I. és II. r.

III. o. 3 óra. — Számítan: Az összetett arányok és aránylatok. Az összetett hármasszabály. Kamatszámítás. Társaság-, elegyítés és láncszabály. — K. k. Dr. Lutter N. „A mennyiségtan elemei.“ III. r. Pest, 1870.

Mértan: Tértan. Az egyenes vonalok és síklapok kölcsönös fekvése. A szögletek. A szögletes testek megismer-

tetése, fölület- és térfogat-számítások. — K. k. Mocnik, — Szabóky „Mértani nézlettan.“ II. r.

IV. o. 3 óra. — Számítan: A betűszámítan elemei. A négy alsóbbfokú művelet egész számokkal. A számok oszthatóságának rövid elmélete. A négy alsóbbfokú művelet törtszámokkal. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlen mennyiséggel. Az aránylatok tana és ennek kapcsán a hármasszabály, társaság-lánczszabály megalapítása és ismételt begyakorlása. — K. k. Dr. Lutter N. „Mennyiségtan.“ Pest, 1870.

Mértan: Tértan. A gömbölyű testek megismerttetése, fölület- és térfogat számítások. — K. k. mint a III. oszt.

V. o. 4 óra. — Betűszámítan: A négy alapművelet ismétlése után a hatványozási és gyökfejtési műveletek, elsőfokú egyenletek egy és több ismeretlen mennyiséggel.

Mértan: Sikmértan. A szabályos sokszögek és a kör terület és terület számításáig. — K. k. Dr. Lutter N. „Mennyiségtan.“ I. R. Számítan. II. r. Mértan. Pest, 1866.

VI. o. 4 óra. — Betűszámítan: A másodfokú egyenletek egy ismeretlen mennyiséggel. Logarithmusok. — K. k. mint az 5-ben.

Mértan: A sikmértan ismétlése, kiegészítése és befejezése. Síkháromszög tan számos példával. — K. k. mint az V. osztályban.

VII. o. 3 óra. — Betűszámítan: A szám és mértani haladványok, és ezek kapcsán a kamat-kamat, járadék és törlesztési számítások. A határozatlan egyenletek, egybevetés tan. Newton 2 tagú tantéte.

Mértan: Térmértan és gömbháromszög tan. — K. k. mint a VI. osztályban.

VIII. o. 4 óra. — Betűszámítan ismétlése mellett a mértanból: gömbháromszög tan, a betűszámítan alkalmazása a mértanra, és a sík elemző mértan alapvonalai. — K. k. mint az V. osztályban.

Természetráajz.

I. o. 2 óra. — Állattan. — K. k. „A természetráajz elemei.“ Dr. Pokorny Alajos, átdolgozta Dr. Dékány Ráfael. Pest, 1872.

II. o. 2 óra. — Az évfolyam téli szakában: Ásványtan, a nyáriban: Növénytan. — K. k. mint az I. osztályban. II. és III. r.

V. o. 3 óra. — Ásvány- és növénytan. — K. k. Mihálka A. „Ásványtan“, ugyanattól „Növénytan.“ Pest, 1865.

VI. o. 2 óra. — Állattan. — K. k. Mihálka A., átdolgozta Pap János „Állattan.“ Pest, 1873.

Természettan.

III. o. 3 óra. — A testek közönséges tulajdonságai, halmaz állapot. A testeknek leglényegesebb belkülönbségei, u. m. az egyszerű testek, savak, aljak és a sók fogalma, a mennyiben arra a villámtannál szükség van. Hőtan. Légköri csapadékok. Delejesség. Villamosság kísérletekkel. —

K. k. „Természettan algymnasiumok számára.“ Pisko J. L. magyaritá Kühn Rajmund Lajos. Pest, 1870.

IV. o. 4 óra. — Az év első felében befejeztetett a természettan, illetőleg tárgyalattak: a testek egyensúly- és mozgástana, hangtan és láttan kísérletekkel. — K. k. mint a III-ban.

VII. o. 4 óra. — A testek általános tulajdonai. Az erőműtan, a rezgő és hullámzó mozgás törvényei és a hangtan, a mennyiségtan s a kísérletek alapján. — K. k. „Kísérleti természettan“, írta Fehér Ipoly. Pest, 1871.

VIII. o. 3 óra. — A láttan, hőtan, delejesség, villamosság és légtűnettan, a mennyiségtan s a kísérletek alapján. — K. k. Subic S. „Természettan“, fordították Kruesz K. és Kühn R. Pest, 1866.

Mennyiségtani földráajz.

VIII. o. 2 óra. — Mennyiségtani földráajz alapvonalai. K. k. Berecz A. Pest, 1870.

Vegytan.

IV. o. 4 óra. A tanév második felében adatott elő mint külön tanulmány. Nevezetesen: Egyszerű és összetett testek. Vegytörvények. Vegyszámítan. A természetben, vagy a közéletben előforduló érdekesebb anyagoknak tüzetesebb tárgyalása lehetőleg az egyfajú sorok alapján, kísérletekkel felvilágosítva. Havonkint egy vegyszámítani iskolai dolgozat. — K. k. Dr. Dékány Ráfael „A vegytan elemei.“ Pest, 1872.

VI. o. 2 óra. — A vegyszuly, parányszuly, töme cssuly, vegyértékesség, a térfogati viszonyok és ezek törvényei kísérletekkel bebizonyítva. A különféle vegyképletek és az azokra vonatkozó nézetek. Az elemek és a nevezetesebb vegyek, tekintettel azok vegybontására. — K. k. „A vegytan alapvonalai.“ — Dr. Kruesz K. után átdolgozta Fehér Ipoly. Pest, 1872.

Bölcsészett.

VII. o. 2 óra. — Tapasztalati lélektan. — K. k. „Bölcsészett.“ írta Purgstaller. Pest, 1862.

VIII. o. 2 óra. — Gondolkodás tan. — K. k. mint a VII. osztályban.

Ráajz.

I. o. 4 óra. — Mértani ráajz szabad kézzel körző és vonalzó nélkül. Az évfolyam I. felében a tanulók a táblára ráajzolt egyszerű idomokat (egyenes és görbe vonalak, szögek stb.) utánráajzolták; az év második felében sodrony- és faminták után ráajzoltak. (Egyenes vonal, egyenközű vonalak, derékszög, három — négy — többszög, körlap, henger, gúla, kúp, gömb stb.)

II. o. 4 óra. — Mértani ráajz hetenkint 2 órában. Szerkesztés körzővel és vonalzóval párhuzamosan a sikmértan előadásával. — Szabadkézi ráajz, hetenkint 2 órában: köraráajzok az emberi fej egyes részeitől kezdve.

III. o. 4 óra. — Mértani rajz összhangzatban a mértani alaktan tanításával, hetenkint 2 órában. — Szabadkézi rajz, hetenkint 2 órában. Az emberi fej-rajzolásnak folytatása. Az árnyékolás kezdete minták után. Ékítmények rajzolása.

IV. o. 4 óra. — Szabadkézi rajz: nagyobb fejminták. Egész emberi alakok. Ékítmények.

Szépírás.

I. II. osztályban: hetenkint 1—1 órában.

Testgyakorlás.

I—IV. osztályban: hetenkint 2 órában: Szabadgyakorlatok. Rendgyakorlatok. Eszközökön való gyakorlatok. Eszközökkel való gyakorlatok. A gyakorlatok oly módon beosztva, hogy minden egyes órában a tanulók egész teste igénybe vétetett.

V—VIII. osztályban hetenkint 2 órában. A szabadrend-eszközökön és eszközökkel való gyakorlatok kiváló tekintettel a katonai gyakorlatokra.

VIII.

A tanév folytán kidolgozott feladványok.

a) Magyar nyelven.

V. osztályban. 1) Értesítés a tanév kezdetéről. (Levél.) 2) Az Arpadias negyedik énekének egyik az atelközi szerződésre vonatkozó részletében jelöltesse meg a hosszú, rövid, közös és kétes szótagok. 3) V. László, Aranytól, kötetlen beszédbe áttéve. 4) Merénylet sz. István élete ellen. (Történeti rajz.) 5) Karácsony estéje egy pór kunyhóban. (Adonisi versekben.) 6) A kőszén és haszna. (Természettudományi értekezés.) 7) Közlekedő tavasz. (Sonett.) 8) A víz és körfutása. (Természettudományi értekezés.) 9) Nap lenyugta tavaszkor. (Szórajz.) 10) Veres patak, rege Tompától, kötetlen készébe áttéve. 11) Megbűntetett keményszívűség. (Elbeszélés.) 12) A szabad és határozott rimű versszakok rövid elmélete. (Költészet-tudományi értekezés.)

VI. osztályban: 1) Szüret. (Leírás.) 2) A Tisza eredeténél. (Elméltetés.) 3) „Ki jókor kel, aranyat lel.“ (Magyarázat.) 4) Zrínyi Miklós hős halála. (Történeti leírás.) 5) Őszi dal. Bajzától. (Széptani fejtegetés.) 6) A tél kellemes és kellemetlen oldala. (Összehasonlítás.) 7) A bölcs. Virág Benedektől. (Széptani fejtegetés.) 8) A nyiló természet. (Leírás.) 9) „Ki mászt becsül, magát becsüli meg.“ (Fejtegetés.) 10) Az arany és barátság. (Összehasonlítás.) 11) Egy anya keserve. Bajzától. (Széptani fejtegetés.) 12) Az utazás kellemes és kellemetlen oldala. (Összehasonlító fejtegetés.) Vagy szabadon választott tárgyú költemény.

VII. osztályban. 1) A hon törvényeit tisztelnünk kell. (Körmondatok.) 2) A hit. Bajzától. (Széptani fejtegetés.) 3) Egy halottas ház. (Leírás kép.) 4) Egy lángokból kiragadt ifjú hálaérzete. (Indulatgerjesztés.) 5) Nem kincs, hanem erény és tudomány ad valódi boldogságot. (Kria.) 6) Kinizsy Pál. (Jellemrajz.) 7) Nagy célok elérésére nemcsak lelkesedés, de kitartás és állhatatosság is kívántatik. (Fejtegetés.) 8) Nem elődeink nagy neve, nem vérünk nemessége, hanem tettek emelhetik a magyart azon nagy népek sorába, melyeknek neve a földet dicsőséggel tölté el. Eötvös. (Kria.) 9) Mennyiben hasznos és mennyiben ártal-

mas a regény olvasás az ifjúra? (Fejtegetés.) Vagy szabadon választott tárgyú költemény.

VIII. osztályban. 1) A tolvaj és rágalmozó. (Összehasonlítás.) 2) Magunk ellen küzdeni a legsúlyosabb harc, magunkat meggyőzni a legszebb diadal. (Kria.) 3) Gondolatok egy tantárs sirjánál. (Alkalmi elméltetés.) 4) A magyarokhoz. Berzsenyitől. (Széptani fejtegetés.) 5) A jámbor halála. (Leírás prózában, vagy versben.) 6) A derék célja egyedül jeles tett. Kölcsey. (Kria.) 7) Pázmány Péter. (Jellemrajz.) 8. Kebledben ezerféle erő szendereg, mit fölkelteni, kifejteni és átalakítani tendolgod. Kölcsey. (Fejtegetés.)

b) Német nyelven.

V. osztályban: Fordítás.

VI. osztályban: Fordítás és polgári ügyiratok.

VII. osztályban: Fordítás, továbbá Schiller „Die Lose der Menschheit“ és „Die Macht das Feuers“ cz. költeményeinek tartalom-meghatározása és mint szabad dolgozatok: 1) Das traurige Ende eines unfolgsamen Jünglings. (Erzählung.) 2) Mein Geburtsort. (Beschreibung.) 3) Der Winter. (Beschreibung.) 4) Eine Überschwemmung. (Beschreibung.) 5) Lohn der Ehrlichkeit. (Erzählung.) 6) Warum sind die Wissenschaften mehr zu schätzen als der Reichthum. (Abhandlung.) 7) Ein reines Gewissen ist der grösste Schatz. (Abhandlung.)

VIII. osztályban: Fordítás, továbbá 1) Der Blinde und der Lahme, v. Gellert. 2) Graf Richard ohne Furcht, v. Uhland. 3) Elegie beim Grabe meines Vaters, v. Höltz. 4) Gedichte, v. Goethe. 5) Glück und Unglück, v. Seidl. 6) Des Knaben Berglied, v. Uhland cz. költemények átalakítása, és mint szabad dolgozatok: 1) Wissen ist ein Schatz, Arbeit der Schlüssel dazu. (Abhandlung.) 2) Über den Nutzen des Studiums der Naturwissenschaften. (Abhandlung.) 3) Noth entwickelt Kraft. (Abhandlung.) 4) In der neujahrsnacht. (Betrachtung.) 5) Athen und Sparta. (Parallele.) 6) Die Ermordung Jul. Caesars. (Beschreibung.) 7) Der Verdriessliche. (Characterschilderung.) 8) Der zufriedene Arme. (Characterschilderung.)

IX.

Tanári kar.

1) **Polák Ede**, kegyes tanítórendi áldozár, tiszteleti kormánytanácsos, szépműv. és bölcsészeti tudor, a kir. m. term. tudományi társulat rendes tagja, igazgató, rendes tanár, tanította a természettant 7. és 8. osztályban hetenkinti 7 órában. — Tanárkodásának évszáma 35.

2) **Kutserik Sándor**, kegyes tanítórendi áldozár, rendes tanár, tanította a latin nyelvet 6, 7. és 8. osztályban hetenkinti 15 órában. — Tanárkodásának évszáma 46.

3) **Végh kal. József**, kegyes tanítórendi áldozár, szépműv. és bölcsészeti tudor, rendes tanár, 5. oszt. főnöke, tanította a latin nyelvet 5, a mennyiségtant 4, 5. s a bölcsészetet 7. és 8. osztályban hetenkinti 17 órában. — Tanárkodásának évszáma 34.

4) **Való kal. József**, kegyes tanítórendi áldozár, szépműv. és bölcsészeti tudor, a k. m. term. tudom. s a m. történ. társulat rendes tagja, rendes tanár, 7. oszt. főnöke, tanította a latin nyelvet 4, a mennyiségtani földrajzot 8. s a mennyiségtant 6, 7. és 8. osztályban hetenkinti 17 órában. — Tanárkodásának évszáma 33.

5) **Vajda Gyula**, kegyes tanítórendi áldozár, rendes tanár, 8. oszt. főnöke, főgymnasiumi jegyző, az orsz. középtan. tanáregyl., a m. tört. s földrajzi társ. rendes tagja, tanította a földrajzot 1. 2, s a történelmet 5, 6, 7. és 8. osztályban hetenkinti 17 órában. — Tanárkodásának évszáma 9.

6) **Feld Vilmos**, kegyes tanítórendi áldozár, tanár, hitszónok, tanította a hittant 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, a vegytant és természetrajzot 6, s a természettant 3 osztályban hetenkinti 17 órában. — Tanárkodásának évszáma 6.

7) **Balácsi József**, kegyes tanítórendi áldozár, tanár, 6. oszt. főnöke, a gymnasiumi könyvtár öre, tanította a görög nyelvet 5, 6, s a német nyelvet 5, 6, 7. s 8. osztályban hetenkinti 18 órában. — Tanárkodásának évszáma 5.

8) **Hám József**, kegyes tanítórendi áldozár, tanár, hitelmező, 2. oszt. főnöke s az ifjusági könyvtár öre, tanította a hittant s latin nyelvet 2, a magyar nyelvet s irodalmat 6, 7. s 8. osztályban hetenkinti 17 órában. — Tanárkodásának évszáma 3.

9) **Szilágyi Adolf**, kegyes tanítórendi áldozár, ta-

nár, 3. oszt. főnöke, a k. m. term. tud. társulat rendes tagja, tanította a magyar- és német nyelvet 3, 4, a latin nyelvet s mennyiségtant 3. osztályban hetenkinti 18 órában. — Tanárkodásának évszáma 5.

10) **Páthy Károly**, ünnepélyes fogadalmat tett kegyes tanítórendi tag, tanár, 4. oszt. főnöke, a k. m. term. tud. társulat rendes tagja, a természettani szertár öre, tanította a görög nyelvet 7, 8, a mennyiségtant 2, a vegy- és természettant 4. osztályban hetenkinti 16 órában. — Tanárkodásának évszáma 4.

11) **Lád Károly**, kegyes tanítórendi tag, tanár, a természetrajzi gyűjtemények öre, tanította a magyar nyelvet 5, a latin nyelvet 1, a földrajzot s történelmet 3, a természetrajzot 2. 5, s a rajzot 2. osztályban hetenkinti 22 órában. — Tanárkodásának évszáma 3.

12) **Ács Antal**, kegyes tanítórendi tag, tanár, tanította a magyar- s német nyelvet 1, 2, a történelmet 4, a mennyiségtant, természetrajzot s rajzot 1. osztályban hetenkinti 22 órában. — Tanárkodásának évszáma 2.

13) **Pataky Imre**, világi, tanította a rajzot 3. és 4. osztályban hetenkinti 8, a kegyes tanítórendi papnövédekéknél s azon tanulóknál, kikre nézve a rajz rendkívüli tárgy volt, hetenkinti 2—2 órában.

14) **Baumgartner János**, világi, tanította a műéneket és zenét mind a kezdőknél, mind a haladóknál hetenkinti 8 órában.

15) **Schindler Bernát**, világi, tanította a francia nyelvet mind a kezdőknél, mind a haladóknál hetenkinti 2—2 órában.

A szépíráásban hetenkinti egy-egy órában az 1. osztályú tanulókat Rappay Ignác 8. oszt. k. r. p. n., a 2-ik osztálybelieket pedig Pinthér Kálmán 8. oszt. k. r. p. n. gyakorolta.

A gyorsírást hetenkinti 1 órában a haladottaknál szivességből tanította tek. Dr. Schwarz László úr, a kezdőknél Tulcsik Gyula k. r. p. n. és Juhász István 8. oszt. tanulók.

Az olasz nyelvet tanította Kohn Adolf 7. oszt. tanuló.

A tornászban a főgymnasium növendékeit gyakorolta Kecskés Pál úr, elemi- s okl. torna-tanító.

X.

Érdemsorozati jegyek.

Az erkölcsi visélet jelzésére: példás = (kitünő), dicséretes = (jeles), jó, törvényszerű, kevésbé törvényszerű = (I.-rendű), nem törvényszerű = (II.-rendű).

A szorgalomra nézve: 1 = crnyedetlen = (kit.), 2 = kitartó = (jel.), 3 = kellő, 4 = hanyatló = (I.-r.), 5 = csekély = (II.-r.), 6 = semmi = (III.-r.)

A tanulmányi előmenetelre nézve: 1 = kit., 2 = jel., sebbik: csupa kitünő két jelessel. A jelesnek legnagyobb
 3 = jó, 4 = elégséges = (I.-r.), 5 = elégtelen = (II.-r.), foka: csupa kitünő s egy tárgyból jó, legkisebbik: csupa
 6 = semmi vagy rossz = (III.-r.) jeles egy jó. Az elsőrendűnek legnagyobb foka: csupa ki-

Az általános osztályzat jegyei ezek: kitünő, jeles, tünő és egy elégséges, legkisebbik: csupa elégséges. A má-
 I.-rendű, II.-rendű III.-rendű. Az általános kitünő osztály- sodrendű: egyetlenegy elégtelen, s a harmadrendű: egyet-
 zatnak legnagyobb foka: minden tárgyból kitünő, legki- lenegy rossz vagy semmi osztályjegyből származik.

XI.

Az érdemsorozatban előforduló rövidítések jelentménye.

G. k. v. = görög keleti vallású, ág. v. = ágostai vallású, héb. = héber, k. r. p. n. = kegyesrendi papnövendék,
 sz. f. r. p. n. = szentferenczrendi papnövendék, péld. = példás, dics. = dicséretes, törv. = törvényszerű, k. törv. =
 kevésbé törvényszerű.

XII.

A kecskeméti kegyesrendi főgymnasium ifjúságának érdemszerinti sorozata.

VIII. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erdőkölcsi viselet	Rendes tantárgyak											Rendkívüli tantárgyak		Általános sorozat	
		Szorgalom	Hittan	Magyar nyelv és irod.-tört.	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Mennyiség-tani földrajz	Történelem	Mennyiség-tan	Természettan	Bölcsészettan	Testgyakorlat	Rajz		Műének
Augusztin Jenő	dics.	2	1	1	3	1	2	2	1	2	1	1	1	—	—	jel.
Bajáki Elek	jó	4	2	2	4	4	4	4	2	4	4	4	2	—	2	e.-r.
Balog János, ism.	dics.	4	2	4	4	4	4	4	3	4	4	3	—	—	—	e.-r.
Csucsai György, k. r. p. n.	dics.	2	1	2	3	2	2	2	1	2	1	2	—	1	—	jel.
5. Czaun Ambrus, k. r. p. n.	dics.	3	1	2	3	3	2	2	1	3	2	2	—	1	1	e.-r.
Dékány Lajos	dics.	2	1	2	3	1	2	1	1	2	1	2	2	—	—	jel.
Fehér János	dics.	3	1	3	4	2	2	1	1	2	1	2	2	—	—	e.-r.
Ferstl Gyula, k. r. p. n.	dics.	2	1	2	3	1	1	2	1	2	1	1	—	1	—	jel.
Gyenes Bertalan	péld.	3	1	1	3	3	2	1	1	2	1	2	—	—	—	e.-r.
10. Ivicz István	dics.	3	2	3	4	3	4	3	1	3	3	2	3	—	—	e.-r.
Juhász István, g. k. v.	dics.	2	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	—	—	jel.
Kádár Lajos	törv.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	—	—	e.-r.
Károly József, k. r. p. n.	dics.	2	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	—	1	—	jel.
Kis Sándor, k. r. p. n.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	kit.
15. Klopp Károly	péld.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	kit.
Kovács Sándor	jó	4	2	2	4	4	4	3	2	4	4	4	2	—	1	e.-r.
Kurutz János, k. r. p. n.	dics.	3	1	1	3	2	3	2	1	3	2	2	—	1	—	e.-r.
Lőrinczy Kálmán, k. r. p. n.	dics.	3	1	3	3	3	3	2	1	3	1	2	—	1	—	e.-r.
Mészáros József, k. r. p. n.	dics.	2	1	2	2	2	2	1	1	2	1	1	—	1	—	jel.
20. Olejnyik József, sz. f. r. n.	dics.	4	1	3	3	4	3	4	3	4	3	4	—	—	2	e.-r.
Perger József, k. r. p. n.	dics.	2	1	1	2	1	2	1	1	2	1	2	—	1	1	jel.
Pintér Kálmán, k. r. p. n.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	kit.
Rappay Ignác, k. r. p. n.	dics.	2	1	1	2	2	2	1	1	2	1	2	—	1	1	jel.
Rauchbauer József, k. r. p. n.	dics.	3	1	2	3	3	2	1	1	2	1	2	—	1	1	e.-r.
25. Sárhegyi Lajos, k. r. p. n.	dics.	2	1	1	3	2	2	2	1	2	1	1	—	1	1	jel.
Szűcs Lajos, k. r. p. n.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	—	1	1	kit.
Tekulics István	jó	4	3	3	4	4	4	4	3	4	4	4	3	—	1	e.-r.
Timár Péter, k. r. p. n.	dics.	3	1	2	3	3	2	2	1	2	2	1	—	1	—	e.-r.
Tóth György, k. r. p. n.	péld.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	—	1	1	kit.
30. Tulcsik Gyula, k. r. p. n.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1	—	kit.
Vajda Ferenc, k. r. p. n.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	—	1	1	kit.
Wieland József	péld.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	—	—	kit.

Kimaradt: Tekulics Sándor. — Meghalt: Bányai Gyula, k. r. p. n.

Összesen: 34.

VII. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erkölcsi viselet	Rendes tantárgyak											Rendkívüli tantárgyak		Általános sorozat
		Szorgalom	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Földrajz és történelem	Mennyiségstan	Természettan	Bölcsészettan	Testgyakorlat	Rajz	Műtének	
Diterle Nándor, k. r. p. n.	jó	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	—	2	—	kit.
Drajkó Béla, k. r. p. n.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	—	1	1	kit.
Fischmann József, héb.	jó	2	1	2	3	1	2	1	2	1	1	4	—	—	jel.
Fodor Mihály	dics.	2	1	1	3	1	3	1	2	1	1	1	1	—	e.-r.
5. Goldberger Sándor, héb.	jó	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	4	—	—	kit.
Hantz Gyula, k. r. p. n.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	—	1	1	kit.
Hévizi János	jó	3	1	1	4	2	3	1	3	2	2	1	1	1	e.-r.
Klein Mór, héb.	jó	3	1	3	4	2	2	2	2	1	2	4	—	—	e.-r.
Kocsis József	péld.	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	—	1	kit.
10. Kohn Adolf, héb.	törv.	3	2	2	3	2	1	2	3	1	2	1	—	—	e. r.
Mihalovics Alajos	törv.	3	1	1	4	2	3	2	2	1	3	1	—	—	e.-r.
Molnár László	jó	3	1	1	3	1	3	2	3	2	2	2	—	—	e.-r.
Molnár Pál, k. r. p. n.	dics.	2	1	1	3	1	1	2	1	1	1	—	2	1	jel.
Pakos János	dics.	2	1	2	2	2	3	2	3	2	1	—	—	—	e.-r.
15. Révay György	dics.	2	1	1	3	1	3	1	2	1	2	1	1	—	e.-r.
Sárfi Ignác, k. r. p. n.	jó	2	1	1	3	1	2	1	2	1	1	—	2	—	jel.
Szabó József	törv.	5	2	4	4	4	5	3	5	3	4	1	—	—	m.-r.
Szárnovszky Ede, k. r. p. n.	dics.	2	1	1	3	2	1	1	2	1	1	—	1	1	jel.
Szárnovszky János, k. r. p. n.	jó	2	1	1	2	1	2	1	2	1	1	—	1	—	jel.
20. Tóth István	jó	3	1	2	4	3	3	2	2	2	2	1	—	1	e.-r.
Zavertál Miksa, k. r. p. n.	dics.	2	1	1	3	1	1	1	1	1	1	—	2	—	jel.

Összesen: 21.

VI. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erkölcsei viselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgyak		Általános sorozat
			Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Földrajz és történelem	Természettudomány	Mennyiségtan	Vegytan	Testgyakorlat	Rajz	Műtények	
Banó Imre	dics.	4	2	1	4	4	4	3	2	3	2	2	—	—	e.-r.
Biró János	dics.	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	3	—	—	kit.
Blúhweis Adolf, héb.	jó	4	3	3	4	4	1	4	3	4	3	—	—	—	e.-r.
Bontó Gergely	péld.	3	1	3	3	3	3	2	1	1	2	2	—	—	e.-r.
5. Dékány László	péld.	3	1	1	3	2	3	1	1	2	1	1	2	—	e.-r.
Gótsch Antal	jó	4	2	1	4	4	4	3	1	3	1	3	—	—	e.-r.
Kocsis Ferenc	dics.	2	1	1	2	2	3	1	1	2	1	2	—	—	jel.
Lénárt Mihály	jó	3	2	3	4	3	4	3	2	3	2	2	—	—	e.-r.
Lipóczy Ferenc	jó	4	2	3	4	4	4	4	3	4	3	2	—	—	e.-r.
10. Márk Balázs	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	—	—	kit.
Mészáros Zsigmond	dics.	3	1	1	3	—	2	1	1	3	1	3	—	—	e.-r.
Rajzinger József	jó	4	3	2	4	4	4	3	3	4	3	3	—	—	e.-r.
Seres István	jó	4	1	3	4	4	4	3	2	4	3	2	—	—	e.-r.
Szekeres Ferenc	jó	4	3	4	4	4	4	4	3	3	3	3	—	—	e.-r.
15. Szirmák Béla	jó	3	1	1	4	2	3	1	1	2	1	1	1	—	e.-r.
Szivák János, öszt. dij.	dics.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	—	—	kit.
Ulrich Anzelm	jó	4	3	3	4	4	4	3	3	3	3	3	—	2	e.-r.

Kimaradtak: Bense Antal, ism., Kukányi Géza. Magántanulásra lépett: Augusztin Miklós.

Összesen: 20.

V. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erkölcsei viselet	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgyak		Általános sorozat
		Szorgalom	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Földrajz és történelem	Természettudomány	Mennyiségtan	Testgyakorlat	Rajz	Művészet	
Basa László	dics.	2	1	1	3	2	3	1	1	2	—	—	—	e.-r.
Bánó József	jó	5	3	4	4	5	5	4	4	4	5	—	—	m.-r.
Bingert Ferenc	jó	4	4	4	3	3	1	4	4	3	1	1	—	e.-r.
Csorba Pál	dics.	2	1	2	3	3	2	2	2	2	2	—	—	e.-r.
5. Hajagos Elek	jó	5	2	3	4	5	4	4	4	2	1	—	1	m.-r.
Illés László	dics.	2	2	1	2	2	3	1	1	2	2	—	—	jel.
Kubinyi Endre	jó	5	2	4	5	4	5	4	4	4	3	—	—	m.-r.
Lederer Sándor, heb.	jó	4	3	3	4	4	3	3	4	4	1	2	—	e.-r.
Machleid Gyula	dics.	2	2	2	2	3	2	1	2	2	3	2	1	jel.
10. Makay Győző	jó	4	3	3	4	4	4	4	3	4	2	3	—	e.-r.
Makay Zoltán	jó	5	3	3	4	5	5	4	4	4	3	—	1	m.-r.
Ország Péter	törv.	5	2	4	4	4	5	4	4	4	2	—	—	m.-r.
Rabcsányi István	dics.	2	1	2	2	2	2	2	1	3	1	—	1	jel.
Sáfrán József	dics.	2	1	1	2	1	1	1	2	2	—	—	—	jel.
15. Sipos Károly	jó	3	2	2	3	4	4	2	2	3	4	—	—	e.-r.
Szent-Gály Béla	dics.	2	1	1	3	3	3	1	2	2	—	—	1	e.-r.
Szőke Ágoston	törv.	3	1	3	3	3	2	2	3	4	1	1	—	e.-r.

Tanodát változtatott: Ortner János. Kimaradtak: Bába Ferenc, Dobák Ferenc, Torbik Balázs. Tóth Gergely, Veszélovsky Gyula.

Összesen: 23.

IV. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erkölcsei viselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Rend- kívüli tantárgy	Általános sorozat
			Hitman	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan és vegytan	Rajz	Festgyakorlat	Műének		
Árva Sándor	jó	3	1	3	3	4	3	4	3	4	3	—	e.-r.	
Blaskovics Antal	dics.	3	1	2	3	3	3	3	3	3	3	1	e.-r.	
Bódogh Mihály	k. törv.	3	1	2	3	3	1	3	2	4	2	—	e.-r.	
Csulyok Béla	péld.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	—	kit.	
5. Dékány Menyhért	k. törv.	3	1	3	3	3	3	4	4	2	3	—	e.-r.	
Fiala János	k. törv.	4	1	3	4	3	4	4	4	3	4	—	e.-r.	
Járvás József	péld.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	kit.	
Keller Ágoston, héb.	k. törv.	5	3	2	4	1	5	5	4	4	2	—	m.-r.	
Kocsis Antal	dics.	3	1	3	3	2	2	4	2	2	2	—	e.-r.	
10. Paksi Gergely	törv.	5	2	4	4	4	5	4	4	4	1	—	m.-r.	
Pásthly József	jó	3	1	1	4	2	2	2	2	1	2	1	e.-r.	
Ring Sándor	k. törv.	3	1	3	4	3	1	2	3	4	1	—	e.-r.	
Spitzer Imre, héb.	jó	4	3	2	4	4	4	4	3	4	—	—	e.-r.	
Szabó Ferenc	péld.	2	1	1	3	2	1	2	1	2	2	2	jel.	
15. Szabó Károly	péld.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	kit.	
Szűcs Lajos	törv.	3	1	3	3	3	1	3	3	2	1	1	e.-r.	
Tóth Géza, ism.	dics.	3	1	2	3	3	1	4	1	4	2	—	e.-r.	
Uhrin Endre	jó	3	2	3	3	3	2	3	1	4	2	—	e.-r.	

Kimaradt: Kovács Antal.

Összesen: 19.

III. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erkölcsei viselet	Rendes tantárgyak											Rend-kivüli tantárgy	Általános sorozat
		Szorgalom	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Testgyakorlat	Rajz		
Bagi László	törv.	3	2	2	3	4	3	3	3	2	2	4	—	e.-r.
Bánó Antal	törv.	4	3	3	3	3	4	4	4	4	2	4	—	e.-r.
Bencsik Antal	törv.	3	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	—	e.-r.
Csász Pál	jó	3	1	2	3	3	1	2	3	3	3	4	—	e.-r.
5. Erdélyi Ferenc	jó	2	1	1	2	2	2	2	1	2	1	3	1	jel.
Fodor Antal	dics.	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	1	—	kit.
Gallasz József	dics.	3	3	3	3	3	3	4	2	3	1	3	—	e.-r.
Hajagos Béla	jó	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	kit.
Hajagos Gáspár	jó	3	1	2	2	3	3	3	2	3	3	3	2	e.-r.
10. Hajagos Károly	törv.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	kit.
Hirsch Pál, héb.	dics.	2	3	2	1	1	1	1	1	1	2	2	—	jel.
Kakuja Mihály	dics.	3	3	2	3	3	3	3	2	3	2	3	—	e.-r.
Kecskeméti Sándor, héb.	dics.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	kit.
Klein Miksa, héb.	jó	2	2	2	2	1	1	1	1	1	3	3	—	jel.
15. Kocsis György	törv.	4	3	4	4	4	4	3	4	4	3	4	3	e.-r.
Szekeres Antal	jó	3	2	3	2	3	3	1	3	3	1	3	—	e.-r.
Tóth József	törv.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	2	—	e.-r.
Ungar Ferenc, héb.	dics.	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	3	—	kit.
Váczi János	dics.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	3	3	kit.
20. Zsigmond Kálmán	jó	3	1	2	2	3	3	4	3	3	3	3	—	e.-r.

Összesen: 20.

II. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erkölcsei viselet	Rendes tantárgyak											Rend-kivüli tantárgy	Általános sorozat
		Szorgalom	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Számítan és néz- leti mértan	Természetrajz	Szépíráás	Rajz	Testgyakorlat		
Barta György, ism.	jó	4	2	3	4	4	2	4	2	3	3	3	—	e.-r.
Csernus László	jó	3	3	3	4	4	3	3	3	2	3	2	—	e.-r.
Gömöry Sándor	péld.	2	1	1	2	2	1	2	1	1	2	1	—	jel.
Gyenes Imre	dics.	3	1	2	2	3	2	3	3	3	3	3	1	e.-r.
5. Katona János	dics.	3	3	3	3	4	2	4	2	2	2	2	—	e.-r.
Kerekes Gyula	jó	4	2	4	4	4	3	4	3	3	2	2	—	e.-r.
Kis József	péld.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	3	kit.
Köváry (Steinwurz) László, héb.	péld.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	3	—	kit.
Kripócky Gábor	dics.	2	1	2	2	3	2	2	2	2	2	3	—	jel.
10. Loidin Henrik	dics.	2	1	1	2	1	2	2	1	1	3	3	1	jel.
Mészáros Ferenc	jó	4	2	4	3	4	3	4	4	4	4	—	1	e.-r.
Sármay József, héb.	péld.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	3	—	kit.
Steiner Gusztáv, héb.	jó	2	3	1	3	1	2	3	2	4	3	—	—	e.-r.
Szabó Lajos	törv.	5	2	4	5	4	3	4	4	3	3	3	2	m.-r.
15. Százdi István	törv.	4	2	4	4	4	4	4	3	2	3	3	—	e.-r.
Szent-Gály Gyula	péld.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	kit.
Telebéry Dezső	jó	4	1	3	4	4	3	4	3	3	4	3	—	e.-r.
Tóth Lajos	jó	4	4	4	4	4	3	4	3	4	3	3	3	e.-r.
Uhrin Vendel	jó	5	3	4	4	5	2	4	3	4	3	3	3	m.-r.
20. Wiszt József.	dics.	2	1	2	2	3	1	2	1	2	2	2	1	jel.

Tanodát változtatott: Cibulka Richard. Kimaradtak: Kis Mihály, Szabó Ferenc, ism.

Összesen : 23.

I. OSZTÁLY.

A tanulók nevei	Erkölcsei viselet	Szorgalom	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgy	Általános sorozat
			Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Számítan és néz- leti mértan	Természettan	Szépíráás	Rajz	Testgyakorlat		
Acsai Antal	dics.	2	1	1	1	3	1	2	1	3	4	3	2	jel.
Ádám József	törv.	4	3	4	4	4	3	4	4	3	3	4	2	e.-r.
Bagi Gyula	törv.	5	4	4	5	5	5	4	4	3	4	4	2	m.-r.
Berta Ferenc. ism.	dics.	3	1	3	2	3	2	2	1	4	3	3	—	e.-r.
5. Blaskovics Lajos, ág. v.	jó	5	2	4	4	5	5	5	5	2	3	3	2	m.-r.
Bodócs László	jó	6	3	4	6	5	5	4	5	2	3	3	2	h.-r.
Fekete József, ism.	jó	3	3	3	3	4	4	3	3	4	2	4	—	e.-r.
Gassich Lehel	dics.	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	—	—	e.-r.
Gál Pál, ism.	dics.	4	1	3	4	4	4	3	3	3	3	3	1	e.-r.
10. Gyenes Elek	dics.	2	1	1	2	2	2	2	1	2	3	4	2	jel.
Haulik Károly	dics.	3	2	3	3	4	2	4	2	2	2	3	—	e.-r.
Hévízi Gábor, ism.	jó	3	2	2	2	3	1	3	1	2	2	3	—	e.-r.
Ivicz Imre	jó	4	2	3	4	4	4	4	2	3	2	4	—	e.-r.
Kecskeméti Zsigmond, héb.	dics.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	3	—	kit.
15. Kelemen József, ism.	törv.	3	2	1	2	4	3	2	2	2	3	3	—	e.-r.
Kelő István	k. törv.	6	1	5	6	6	4	4	6	3	3	4	—	h.-r.
Klauber Salamon, héb.	dics.	1	1	1	1	1	1	2	1	3	4	3	—	kit.
Kovács István, ism.	törv.	3	1	2	2	3	3	3	2	3	4	3	1	e.-r.
Kovács János, ism.	dics.	2	1	1	2	2	1	2	1	3	3	3	—	jel.
20. Kovács Sándor	k. törv.	5	2	3	5	4	4	4	3	2	2	3	2	m.-r.
Lehóczky János	törv.	4	3	4	3	3	4	4	3	2	4	4	—	e.-r.
Máté József	dics.	4	3	4	4	3	3	4	3	3	3	3	—	e.-r.
Mezei János	jó	5	3	5	5	5	4	5	4	3	4	3	—	m.-r.
Nagy János	törv.	6	4	6	5	6	5	6	6	2	4	3	—	h.-r.-
25. Ortner Ferenc	törv.	5	3	5	5	4	4	4	4	3	4	3	—	m.-r.
Rácz Ödön, ism.	jó	2	1	1	2	1	2	3	1	2	4	2	—	jel.
Schönwald Károly, héb.	dics.	2	3	1	1	1	1	1	1	1	3	3	—	jel.
Szabó Pál	dics.	2	1	1	2	2	1	3	1	3	3	4	—	jel.
Szilaj Mihály	péld.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	—	kit.
30. Tóth György	jó	4	1	4	4	4	4	4	3	3	4	3	—	e.-r.
Ujváry Gergely	dics.	3	2	2	3	3	1	3	1	1	3	3	2	e.-r.
Viszt Ödön	jó	6	4	6	6	6	5	6	6	3	4	3	—	h.-r.

Vizsgálat nélkül maradt: Sándor István. — Kimaradtak: Balácsi Gyula, Balla Menyhért, ism., Bogyó István, Révay Miklós, ism., Szabó József.

Összesen: 28.

Francia nyelvet tanultak:

- VIII. osztályból: Wieland József kit.
 VII. oszt. Kocsis József, Molnár László kit.
 V. oszt. Machleid Gyula kit.
 IV. oszt. Szücs Lajos jó.
 III. oszt. Hajagos Béla jel.
 II. oszt. Kövály László kit.
 I. oszt. Klauber Salamon jel. előmenetellel.

Olasz nyelvet tanultak:

- VII. osztályból: Molnár László kit.
 IV. oszt. Blaskovics Antal, Szabó Károly kit.
 III. oszt. Hirsch Pál, Kecskeméti Sándor, Ungár Ferenc kit. — Klein Miksa jel.
 II. oszt. Steiner Gusztáv jó, Kövály László kit. előmenetellel.

Gyorsírást tanultak:

- VIII. osztályból: Csucsay György, k. r. p. n. Czaun Ambrus, k. r. p. n. Ferstel Gyula, k. r. p. n. Kurutz János, k. r. p. n. Mészáros József, k. r. p. n. Sárhegyi Lajos, k. r. p. n. Szücs Lajos, k. r. p. n. Tóth György, k. r. p. n. Olejnyik nep. János, sz. f. r. p. n. kit.
 VII. oszt. Diterle Nándor, k. r. p. n. Drajkó Béla, k. r. p. n. Fodor Mihály, Hévízi János, Kocsis József, Mi-

hálovics Alajos, Molnár László, Molnár Pál, k. r. p. n. Révay György, Szárnovszky Ede, k. r. p. n. Szárnovszky János, k. r. p. n. kit.

VI. oszt. Bontó Gergely, Lénárd Mihály, Lipóczi Ferenc, Márk Balázs, Szivák János, Ulrich Anzelm kit.

V. oszt. Illés László kit. — Bingert Ferenc, Hajagos Elek, Lederer Sámuel, Machleid Gyula jel. — Makay Zoltán jó. — Makay Győző elégs.

IV. oszt. Csulyok Béla, Fiala János, Járvás József, Páthy József, Szabó Károly kit. — Bódogh Mihály jel.

III. oszt. Hajagos Béla, Hirsch Pál, Kecskeméti Sándor, Ungár Ferenc kit. — Erdélyi Ferenc s Klein Miksa jeles előmenetellel.

Zenét tanultak:

VIII. osztályból: Fehér János jel. — Pintér Kálmán, k. r. p. n. Rappay Ignác, k. r. p. n. Rauchbauer József, k. r. p. n. Tulcsik Gyula, k. r. p. n. Wieland József kit.

VII. oszt. Drajkó Béla, k. r. p. n. Kocsis József kit.

VI. oszt. Gótsch Antal kit.

V. oszt. Machleid Gyula kit.

IV. oszt. Blaskovics Antal jel. — Fiala János, Spitzer Imre, Szabó Károly kit.

III. oszt. Hajagos Béla kit.

II. oszt. Gyenes Imre, Loidin Henrik, Szent-Gály Gyula, Kövály László kit.

I. oszt. Gyenes Elek jel. előmenetellel.

A tanuló ifjúság összes száma: 198.

XIII.

Statistikai kimutatás.

Osztály	Az 1873/74. tanévre főlvétettek			Év közben		Az év végeig maradt	Vallás szerint				Nemzeti-ség szerint		Előmenetel szerint					Észrevételek		
	az előbbi osztályból	mint ismétlők	összesen	kimaradt	meghalt		r. k.	g. k.	ág. vall.	izr.	magyar	cseh	kittinó	jeles	I. rendű	II. rendű	III. rendű		vizsgálatnál maradt	Összesen
I.	29	9	38	5	—	33	29	—	1	3	33	—	3	6	14	5	4	1	33	A tanuló ifjúság száma 1871/72-ben 264 1872/73-ban 322 1873/74-ben 198
II.	21	2	23	3	—	20	17	—	—	3	19	1	4	4	10	2	—	—	20	
III.	20	—	20	—	—	20	16	—	—	4	20	—	6	3	11	—	—	—	20	
IV.	18	1	19	1	—	18	16	—	—	2	18	—	3	1	12	2	—	—	18	
V.	22	1	23	6	—	17	16	—	—	1	17	—	—	4	8	5	—	—	17	
VI.	19	1	20	3	—	17	16	—	—	1	17	—	3	1	13	—	—	—	17	
VII.	21	—	21	—	—	21	17	—	—	4	21	—	5	6	9	1	—	—	21	
VIII.	33	1	34	1	1	32	31	1	—	—	32	—	8	10	14	—	—	—	32	
Összesen:	183	15	198	19	1	178	158	1	1	18	177	1	32	35	91	15	4	1	178	

XIV.

Figyelmeztetés.

A jövő tanév október hó 1-én veszi kezdetét. A nyilvános tanulók szabályszerű felvétele szeptember 28, 29. és 30-án s október havának három első napján történik.

Az 1868/9. évi april hó 4-ről 6020. sz. a. kelt vallás- és közoktatási magy. kir. magas miniszteri intézménynek folytán a gymnasium első osztályába szabályszerűen csak a 9-ik évet betöltött, vagy idősb növendék vétethetik fel.

Az ismeretek mértékére nézve kívántatik, hogy értel-

mes és folyékony olvasásban, — nyelvtanból az alaktan főbb részeinek az egyszerű, bővített és összetett mondatok ismeretében, feltűnő hibák nélküli, jól olvasható dictando írásban — a tizes számrendszer tudásában ezerig, a négy alapmi-veletben egész és közönséges törtszámokkal — a felvételi vizsgálaton biztosságot, alaposágot tanúsítson.

A felvételi vizsgálat minden a gymnasium első osztályába felveendő ifjúra nézve kivétel nélkül kötelező.

Kelt a kecskeméti kegyes tanítórendi főgymnasiumban 1874. évi július hó 31-én.

Polák Ede s. k.,
igazgató.

